

ARGIA

IRAULTZA TXIKIEN AKANPADA
MARTXA BATEN
LEHEN NOTAK

» URRIAREN 1A KATALUNIAN, ZERTAN DA ASKATASUN EGARRIA URTEBETE GEROAGO?

» MIREN GAZTAÑAGA AKTOREAREKIN ELKARRIZKETA

» KILOMETROEN EREDU BERRIA: KONTSUMITZAILE IZATETIK, PARTE-HARTZAILE IZATERA

**Zer
emateko
prest zaude?**

**Eta zer
jaso
nahi duzu?**

**INDARTU DEZAGUN INDARTZEN GAITUENA
EZAGUTU HARPIDETZA EREDU BERRIA**

☎ 943 371 545

www.argia.eus/eginargiakoa

🐦 #ArgiaJendea

PANORAMA

- 4 Asteko argazkia
- 6-9 Albisteak
- 7 Fauna publikoa
- 10 Gudua itzali ahala, oihaneko legea ezarri diete Siriako jendeek

IRITZIAK

- 17 June Fernández
- 18 Aingeru Epaltza
- 19 Eneko Olasagasti
- Leire Narbaiza Arizmendi
- 20 David Bou

Gauza mordoia gertatu da Katalunian, joan den urteko urriaren 1etik.

ARGAZKIA: IRANTZU PASTOR

- 41 DENBORAREN MAKINA
- 42 BIZI BARATZEA
- 44 ARGIAKO AZOKA
- 45 ARGIAKO KOMUNITATEA
- 48 KULTUR KRITIKA
- 50 ZUZENKO EMANALDIA
- 51 DENBORA-PASAK
- 52 ARGI-KONTRA: ELISA SESMA
- 54 BERANDUEGI

AZALEKO ARGAZKIA: DANI BLANCO

SAKONEAN

- 12 | Miren Gaztañaga: "Antzerkian hasi nintzenean ez nekien bizibide moduan hautatzen ari nintzenik" / Danele Sarriugarte
- 22 | Urriaren 1a Katalunian, urtebete geroago dena zabalik? / Maria Colera Intxausti eta Saioa Baleztena
- 30 | Kilometroen eredu berria: Kontsumitzaile izatetik, parte-hartzaile izatera / Andoni Mikelarena
- 36 | Iraultza Txikiaren Akanpada: Herri mugimenduen topaleku arrakastatsua / Maddi Txintxurreta
- 46 | Madeleine: Itzali ezin den su hura / Xalba Ramirez

ALDIZKARI HAU IRAKURRI OSTEAN, EMAN NORBAITI EDO UTZI LEKU PUBLIKO BATEAN. BILDUMAGILEA EZ BAZARA, NOSKI.

ARGIA KOMUNIKAZIO PROIEKTUA ARGIA JENDEAREN BULTZADAREKIN ATERATZEN DUGU AURRERA. MILA ESKER DENOKI.

EKONOMIA SOZIAL ERALDATZAILEAREN SAREKO KIDE

**EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO**

**KULTURA ETA HIZKUNTZA
POLITIKA SAILA**

Gipuzkoako Foru Aldundia

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L.
Ametzagaiña Taldeko partaidea.
Lehendakaria: Bego Zuza.
Zuzendaria: Estibx Eizagirre.
Erredakzioa: Asier Gonzalez de San Pedro, Amaia Lekunberri, Axier Lopez, Estibx Eizagirre, Gorka Bereziartua, Jon Torner, Lander Arbelaitz, Mikel Asurmendi, Mikel Garcia, Nahia Ibarzabal, Onintza Irureta, Pello Zubiria, Urko Apaolaza, Xabier Letona.
Diseinua: Sergio Labrador.
Argazkilaria: Dani Blanco.
Produktzioa eta inprimaketa: Antza S.A.L.
Administrazioa: Jone Arzallus, Mari Karmen Loiarde.
Salmenta: Idoia Arregi, Ixabel Bereziartua, Karlos Olasolo, Maite Arrieta, Olatz Korta.
Idazkaritza: Aloña Soraluze, Bego Zuza.

DOAN ETA LIBRE

ARGIAKO EDUKIAK KOPIATU, MOLDATU, ZABALDU ETA ARGITARA DITZAKEZU, GURE EGILETZA AITORTU ETA BALDINTZA BERETAN EGINEZ GERO.

Web garapena: Asier Iturralde.

Informatika: iametza interaktiboa, S.L.

Lege gordailua: SS 837-2012.

ISSN: 0213-909X.

Batzorde parekidea: 72562 E.

HELBIDEAK:

Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria.
Tel.: 943 371545.

Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa:
Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 473163.

Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina.
31001 Iruñea. Tel.: 948 222285.

POSTA ELEKTRONIKOAK:

Komertziala: komertzial@argia.eus

Harpidetzak: harpide@argia.eus

Erredakzioa: kazeta@argia.eus

Erraustu = egurtu, konplexurik gabe

"Egia esan eta / Zigorrez erantzun / Gure bizkar moretan / Diteke irakur...". Julen Lekuonak berriz kantatuko zuen egon balitz Zubietan irailaren 23ko arratsaldean. Zer nezesidaderekin, Markel Olano, zeren beldur? Agintariek ez zeukaten kezkatzeko motiborik: zientoka batzuk, tartean haurrak eta 80 urtetik gorako aiton-amonak, muinoan gora herri-bideetatik, inolako arriskurik gabeak hesiz bezala poliziaz ondo blindatutako Ingurumen Konplexuarentzako. Esan liteke argazkiaren lehen planoko gazteak behatzarekin sendotu nahi duela bigarren makilkada ematera doakion poliziarentzako erantzuna. Gezurretan ari zarete, erraustegi itsusi garesti hau lapurreta da eta pozoia guretzako eta gure ondorengoentzako. "Nolanahi dela ere / Egirik ez utzi / Nahiz zigorrez laztandu / Zure gorputzari".

Argazkia: Ibai Arrieta · Testua: Pello Zubiria Kamino

t “Victoriano Etxabe apaizak tokiz aldatzea eskatu dio Munilla gotzainari, Hondarribiko alardean ikusitakoak minduta. ‘Bakea eta elkarbizitza. Konponbidea’, eskatu zituen mezetan. Esandakoa ez zitzaien guztiei gustatu”

@lnakiLarra

t “Hondarribiko abadeak amore eman du. Hau ez du jesukristok konpontzen!”

@XabierIsasi

t “Ondo legoke Hondarribin ‘alde egin’ duen apaizaren orde emakumezko apaiz bat jartzea. #EnbidoEtaHordago”

@martin_kitto

t “Hurrengo apaizak #BetikoTesta egin beharko du herrian geratzeko. ‘Zer da tradizioa?’ ‘Zer da adierazpen askatasuna?’ ‘Betikokoen edo karnabalen aldekoa zara?’”

@alai_ne

Osakidetzak bost azterketa baino ez ditu errepikatuko

Asier Gonzalez de San Pedro

@asiertxiki98

Osakidetzako buruak EPEen inguruan egin duten barne ikerketaren ondorioak esplikatzera azaldu dira Gasteizen, 96.000 pertsonak pate hartutako EPEek jasandako irregulartasun salaketengatik. Erabaki dute hiru espezialitatetako bost azterketa bakarrik errepikatzea eta ez dituzte epaimahaiak aldatuko. Angiologia eta Kirurgia Baskularreko bi, Anestesiako bi, eta Kardiologiako azterketa bat dira errepikatuko dituztenak.

Traumatologiari dagokionez behin-behinean geldiarazi dute eta epaimahaiko sei kideri txosten informatiboa irekiko diete dei formalik gabeko bilera bat egitegatik. Osakidetzako zuzendari nagusi Maria Jesus Mujikak

adierazi du bilera honek ez zuela eraginik izan azterketetan.

Aldaketak egongo dira azterketei dagokionez: Herri Ardularitzaren Euskal Erakundeak prestatuko ditu azterketak, arlo praktikoari dagokion azterketa test gisakoak izango dira eta hauen zuzenketak “automatikoak eta anonimoak” izango dira.

Oposizioa haserre

Oposizioak eta sindikatuek uste dute ez direla nahikoa ikertu Osakidetzako oposaketei jarritako salaketak. Hemeretzi kategoriatan jarri zituzten salaketak eta zortzi bakarrik ikertu dituzte. Oposizioaren iritziz, esplikazioak “gutziz eskasak eta etsigarriak” izan dira, agintariak “amaitutzat jo” nahi dute ikerketa eta ez dute neurririk hartu adiskidekeriarekin bukatzeko.

“Zentsura politikoa izan da, baimenak iaztik genituen onartuak”

OKUPATU GASTEIZ EGUNAREN ANTOLATZAILEAK

OkupaTU Gasteiz Eguna debekatu du Gasteizko Udalak, baina jaiaren plangintza tekniko guztia behar bezala zegoela eta baimenak iaztik onartuak zituazela diote antolatzaileek. “Jaia iragarri eta Udaletik deia jaso genuen, egun horretan ez zela festarik izango esateko, eta besteak beste dinamikaren izena argudiatu zuten”. “Eskubide urraketa” salatu dute eta jaia egin egingo dela gaineratu. Hainbat herri-eragileren urteurrenak aprobeztatzuz, jai bateratua prest zuten Hala Bedi, Gaztetxea, Auzolana eta Errekaleorrek. **2018-09-19**

FAUNA PUBLIKOA

"[Turisten] masifikazioaz hitz egiteari uko egiten diot. Bilboko jaietan ere jende asko dago eta inork ez du masifikazioaz hitz egiten"

Alfredo Retortillo, Eusko Jaurlaritzako Turismo sailburua (ElDiario.es)

Sailburuarentzat, turista baten berdina balio duzu

Gorka Bereziartua Mitxelena
@boligorria

Zer izan behar duen munduari palazio eder baten sabaitik begiratzeak. Gainbehera so egin, eta jende guztiak berdina dirudi, ezin duzu jakin nor den bertakoa eta nor dagoen bisitan; zenbat billete dauzkan alemaniar honek patrikan, noiz atera den donostiar hura lan egiten duen tabernatik, akituta, hamar orduko txanda baten ondoren; zenbat gogo dauzkan beste hark, Narrika kaleko labana-dendako eskaparateari begira ari denak, norbaiti zintzurra ebakitzeko.

Zu zauden lekutik ez dira detaile txiki horiek desberdintzen. Ez dituzu behar ere, zenbakiak daukazazu: sektorearen inpaktu-ekonomikoa, irabazi-marjinak, hazkunderako aukerak. Grafikoak. Estatistikak. Zifrak. Hotzak. Fidagarriak. Seguruak. Ez pertsonak bezala. Baina batzuetan pertsonekin hitz egin behar, zure kargua dela-eta; kazetari honekin, adibidez, puntualizatu dizuna Bilboko jaietan gehienak bertakoak direla, ez dela gauza bera.

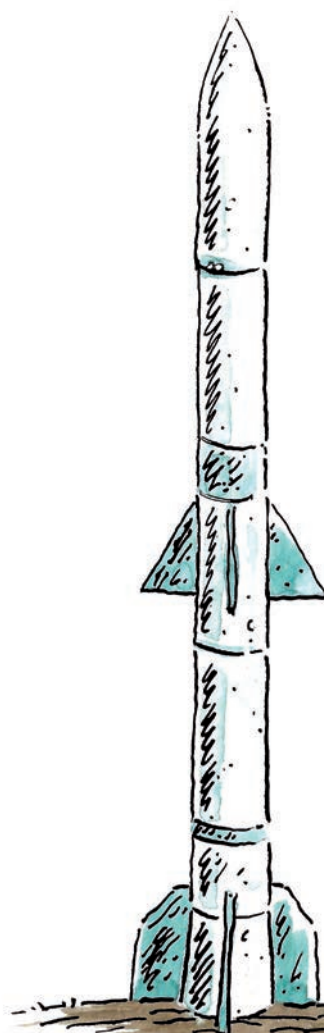
Eta orduan, segundu pare batez, konturatu zara bultzatzen ari zaren turismo-politikak daukan oinarrizko problemaz: jende-masa zehazgabe horretan diferentziak egin beharko zenituzkeela, ez dutelako lurraldearekin harreman iguala hemen sustraitutako pertsonen eta turistek. Aurrenekoentzat lan egiteko pagatzen dizutela eta ez dela zilegi euskal herritar guztion dena, lur hau, gure herri eta hirietako kaleak, sektore ekonomiko baten mesederako ustiatzea, espazio publikoa okupatzen duten pertsona guztiak *tabula rasa* eginez.

Eskerrak elkarrizketa bukatu den, eskerrak uxatu den gorputza hartu dizun zalantza hori, eskerrak palazioko sabaira igo zaren berriz, hemendik dena ikusten baita argiago. Baina ezin da ikusi Narrika kaleko dendaren eskaparatean labana bat gutxiago dagoela orain. ■

**EZ
HANKA
EZ
BURU!**

HOMOLOGATUA

**EZ
HOMOLOGATUA**

ADUR

ANALISIA

Bilbao Trick or Treat

Amaia Lekunberri Ansola

@amaialekunberri

ARGAZKIA: BIZKAIKO FORU ALDUNDIA

BBK Live, Red Bull Cliff Diving, Europako Errugbi finalak, UEFaren 2020ko Eurokopa, *The World's 50 Best Restaurants*, Bilbao Bizkaia Pride edo MTV European Music Awards bezalako ekimenek betetzen dituzte, sasoi batetik hona, Bilboko Udalaren eta Bizkaiko Foru Aldundiaren kultur agenda eta aurrekontua. Instituziook makro ekimenen sukarrak jota dabilta, sintomak ez dute dudarako tarterik uzten: agintarien ahoak ingelesezko terminologiaz eta Bizkaiko hiriburu turistaz bete dira, eta alde guztietan ikusten duten "inpaktu ekonomikoa" eldarnioaren ondorio izan daitekeela pentsatzeko arrazoiak ere hortxe dira.

Susmoak areagotu egin dira azken egunotan, maiatzean Bilbon burututako Europako Errugbi finalak izandako inpaktua ez baita heldu esperotako emaitzak betetzera, ez ekonomikoki ez bisitari kopuruari dagokionez. Zenbait ordezkari politikok "itxaropen irrealak" sortzea eta "gardentasunik barik" jardutea egotzi dizkiete, besteak beste, makro ekimenen zale sutsuei. Badirudi bultzatzen dabilta hiri ereduaren gaineko mesfidantza herri mugimenduen eremutik harago hedatu dela.

Gauzak horrela, giroa nahasita harraipatu ditu Bilboko Udala eta Bizkaiko

Foru Aldundiaren agendako izarretakoa den ospakizunak, *MTV European Music Awards* delakoak. Musikariak saritzean datzan ekimena azaroaren 4an egingo dute Barakaldoko BECen, eta honek Bizkaia ekarriko dizkion onurak asetu arte goraiatu badituzte ere –inpaktu ekonomikoa *everywhere*–, ez dute gogo berberarekin azpimarratu 3 milioi euro balio dituen ekimena pribatua dela. Xehetasun horrek sor ditzakeen eztabaiden aurrean nola esku hartu jakin dute ordea, hobekien ematen zaien eran gainera: beste ekimen bat *of course*, *MTV Music Week Bizkaia*. Ekimen honen baitan, BECeko ekitaldiaren aurreko astean doako kontzertuak egingo dituzte Barakaldo, Durango, Gertxo eta Bilbon.

Ekimenok diru publikoaz ordaintzen direnez gero hauen "doakotasuna" eztabaidagarria dela alde batera utzita, ezin ezikusia egin azken eskaintzaren izaera zurtzaileri. Saiakera ederra, baina batek bi begitarte dituen aurpegi garbiketa nekeza izaten da. Jakina baita kulturaren izenean diru publikoa makro ekimenetan xahutzen ari diren horiek direla auzoko jaietarako dirurik ez dagoela esan eta gune autogestio-natuak husten dituztenak, herri honen emari kulturalaren birrikak biak ala biak. Bakoitza aterako ditu kontuak: *Music Week* bat, kultura eskaintza propiorik gabeko *city* baten truke. *Trick or treat*.

EKONOMIAREN TALAIAN

Krisi berri baten bezperatan?

Juan Mari Arregi

Hamar urte bete dira AEBetako Lehman Brothers finantza zerbitzuen konpainiak hondoa jo eta lehenik finantza krisia, ondoren ekonomikoa eta azkenik politikoa eragin zituela. Mundua aldatu eta ondorio katastrofikoak ekarri zituen gertaera hark, batez ere Europako zenbait herrialdetan: enpresen kiebra, milioika enplegu galduta, zenbait banku lur jota, langileen kontrako erreforma antisozialak, prekarietate, desberdintasun eta pobrezia handitzea, miseria... Laburbilduz, gure artean jarraitzen duen kapitalismo basatien adierazpena.

Krisiaren erantzuleen zati handi batek (politikariak, enpresariak, finantza adituak...) egungo egoera ekonomikoa aztertu dute, hamarkada bat igaro dela baliatuz. Euren esanetatik ondoriozta litekeena ez da batere itxaropentsua. Adibidez, Europako Banku Zentraleko presidente ohi Jean-Claude Trichet-ek, honela erantzun du Lehman Brotherseko krisia errepikatu ote daitekeen galdetu diotenean: "Ekonomia globala deitu daitekeen zerbait existitzen bada, eta zorpetze globala –publikoa nahiz pribatua– ahultasunaren adierazle onenetako bat baldin bada, orduan krisia lehertu zenean bezain larria da gaurko egoera: adierazle horrek zorpetze maila handiagoa erakusten du BPG globalaren portzentajeari dagokionez". Adituek tesi hori babestu dute, munduko egungo zorpetzeak 2007koa erraz gainditzeko duelako, eta Txina gehitu behar zaiolako, AEBetako baina zor handiagoa baitauka BPGarekiko.

Badirudi kapitalismoak noizean behin krisi bat behar duela zama utzi eta kapitala pilatzen segitzeko, erreforma antisozialekin enplegua suntsitu eta prekarizatuz. Horrela funtzionatzen du egituraz eta errotik basatia den sistema honek.

TELESUR

Berta Caceresen hilketa kasuaren epaiketa bertan behera

HONDURAS. COPINHeK eta Caceresen familiak errekurtsua jarri dute, Auzitegiak epaiketa aurreko prozesu osoan egindako irregulartasunak eta hilketaren autore intelektualak (Caceres hiltzeko plana egituratu zutenak) epaitzeko borondate faltak bultzatuta. Errekurtsua ebatzi artean epaiketa ez da berriaz martxan jarriko. 2016ko martxoaren 3an hil zuten Caceres La Esperanza (Honduras), eta hilketa politikoa izan dela salatu dute hasieratik. Caceres gogor borrokatu zen Agua Zarca proiektu hidroelektrikoaren aurka, eta hainbat aztarna daude hilketaren atzean DESA dagoela ondorioztatzeko, proiektuaren eraikuntza lanen enpresa arduraduna. Caceres hil ostean bota zuten atzera proiektua.

Enargia, %100 berriztagarri den argindar hornitzailea

Enbata

@EnbatalInfo

I-ENER, 450 akziodun dituen energia ekoizle sozietateak %100 berriztagarria den tokiko argindar hornitzailea sortu du Ipar Euskal Herrian: Enargia. SCIC forma izango du, alegia Interes Kolektiboko Sozietate Kooperatiboa izango da.

400 ongi, 1.000 are hobeto

Hiru astez soilik, 400 familiak baino gehiagok jakinarazi dute argindar hornitzaile berriarekin engaiatzeko prest zirela. 1.000 erantzun lortzeko helburua finkatu du Enargiak.

Baxoa euskaraz

Interes Kolektiboko Sozietate Kooperatiboa izanik, egitura horri esker bere aktibitatearen aktore guztiak (langileak, hornitzaileak, bezeroak, kolektibitateak ...) batzen ahalko ditu egitasmoak.

Alternatiba

Bost urteren ostean, Alternatiba ekimena Baionara itzuliko da. Urriaren 6 eta 7an, klima aldaketari aurre egiteko alternatiba eta soluzio zehatzak aurkeztuko dituzte eta jaialdi herrikoia egingo dute.

ELIKADURA

921

jogurt aztertu ditu Erresuma Batuko ikerketa batek eta ondorioztatu du gehiegizko azukrea dutela. Soilik %1ak du azukre kopuru baxua eta ez da umeentzat egina.

41

milioi umek (5 urtetik beherakoek) gehiegizko pisua dute, Osasunaren Mundu Erakundearen arabera.

DE MIGUEL AUZIA

Alfredo de Miguel Arabako EAJko buruzagi ohia, De Miguel auziko akusatu nagusia eta ustez iruzurra egiteko enpresa-sarearen burua, irailaren 17an zen deklaratzekoa. Baina bi astez atzeratu da epaiketa, defentsa fiskalarekin akordioa lortu nahian dabilelako.

HIZKUNTZA ESKUBIDEA

Donostiako Ertzain-etxeko burutzak onartu du herritarren hizkuntza eskubideak ez zituztela errespetatu maiatzean Donostiako Bizitza Da Handiena astean izandako identifikazio batean.

ESKOLA SEGREGAZIOA

Herri ekimen legegileak eskola segregazioari aurre egiteko legebiltzarrerara eraman duen proposamena tramitatzearen aurka agertu da Jaurilaritza. Gaia Hezkuntza Lege berrian jorratuko dutela esan du.

Gudua itzali ahala, oihaneko legea ezarri diete Siriako jendeei

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Zazpi urte eta erdiz luzatu den gerra basatiak Siriako gizartea zein neurritan aldatu duen ondo jabetzeko denbora beharko da. Potentzia handien kontrolpean, lekuko armada eta milizien arteko guduek herrialdea errotik eraldatu baitute. Interpretazio geopolitikoak eta arrazoi-erruen banaketak alde batera utzita, Synaps agentzia txikiko kazetariak herriararren kontakizunak entzun eta bildu dituzte, hondamendiaren osteko eguneroko bizimodua ezagutzeko.

"Picking up the pieces. How Syrian society has changed" darama titulutzat Synaps agentziaren erreportaje mamitsuak; euskaraz emango luke "Ohiko bizitza berreskuratu nahian. Zenbat aldatu den Siriako gizartea". Peter Harling britainiar frantsestak sortu zuen Synaps, hogei urtean Ekialde Hurbilean –Irak, Libano, Siria, Egipto eta Saudi Arabian– kazetari jardun ostean. Berarekin ari diren kazetariak orain lan kolektiboan bildu dute Sirian beren begiz ikusi eta bertako herriararren ahoetatik entzundakoaz osatutako irudia: guda ondorengo paisaia.

"Gerrak –hasten da Synaps– eraldatu egin du gizarte siriarra eta denbora beharko da kanbiamenduen neurria hartzeko. Aldaketok ez dituzte ikusten Sirian sartzeko baimena lortzen duten atzerritar gero eta ugariagoek; hauek sarritan diote gauzak espero baino 'normalago' aurkitu dituztela: Damaskoko kafetegiak lepo beteta, Alepon komertzioak berriro irekitzen... Nazionalitate askotako funtzionarioak ere hasi dira etorkizunerako planak marrazten, bai-korregiak direnak". Hondamendiak, ordea, arrakala sakonagoak utzi ditu.

Siriako gizartearen aldaketa nagusietako bat gizonezkoen masakrea izan da. Belaunaldi oso bateko gizonak sarraskitu ditu gerrak, hil edo desagerrarazi ez dituenak zauritu edo erbestera bidaliz. Gelditu direnetako gehienak milizia armatuek sortutako sistema bortitz eta ustelkerian oinarrituaren mende bizitzera kondenatuta daude. Adibidez,

familia alawi hau, kostaldean gobernuak kontrolatutako eremuko herri batekoa.

Amak esan die kazetariak: "Nekatuta gaude gerraz. Nire hiru semeetatik, bata martiria da, bigarrena erdi hilik dago [paraplegiko, gerrako zaurien ondorioz] eta gazteena noiz errekrutatuko duten beldurrez bizi da. Jainkoak amaituko al du gatazka hau: hilerriak gizon gaztez beteta daude".

3.000 biztanleko herri honetako gizon gazteen herena hil edo zauritu ditu gerra luzeak, eta gainerako bi herenak Bashar al-Assadaren armadan edo horren aldeko miliziaren batean joan dira, bizia segurtatzeaz gain bizimodua ere irabazi ahal izateko.

Antzekoa gertatu zaie gobernuaren kontrako miliziek indarra eduki duten eremuetan. Adibidez Alepo ekialdean. Armadaren setioa eta bonbardaketak jasan ostean, familiak biziraun behar dute zerbitzu oinarritzkoenik gabe, ekonomia suntsituta eta miliziek ezarritako ordena basatia nozituz: "Familia babetu nahi baduzu, milizia batean sartu beharra daukazu".

Ugariak dira armadari atxikitako miliziek egiten dituzten desmasiak. Talde bakoitzak auzo bat kontrolatzen duela-rik, sarritan elkarri tiroka aritzen dira, harrapakinagatik borrokan. Komertzioen jabeek pagatu egin behar diete, babesaren truke.

Beste herriar baten lekukotza: "Eki-Alepon geratutako gazteak milizietan sartu dira, gure arazo larrienak

konpondu nahian. Gudariak soldata txukuna jasotzen dute baina bestelako hobariak ere bai, esaterako, argindar generadoreetara sarbidea, merkatariek badakitelako prezio berezia egitea komeni zaiela milizianoek".

Milizian sartu nahi ez baduzu eta ordainetan tiro bat ez hartu, mesedea erosi egin behar diozu –eta garesti– eskualdeko komandanteari: hasierako ordainketa gogorraz gain, zuri dagokizun miliziano soldata berari utzi eta askotan hileroko gehigarri bat ere bai. Ordainetan, berak gudariaren nominan ezkatututa zauzka. Horrela ito dute 2011n Bashar al-Assadaren kontra protestan mobilizatu zen belaunaldia.

Arpilaketa orokorra, ekonomia kanibala

Siriako ekonomia produktiboa suntsituta dago eta bere ordezkariak *Synaps* ekonomia kanibal sistematikoa deitzen duena ezarri da. Horren barruan, gizartearen osagai txiroenak bata besteari erasoz bizirauten dute. *Taafeesh* hitz berria izan daiteke garaioetako ikurra: ostutako edozer da *taafeesh*, etxe batetik eramandako telebista bezala argindar sareetatik ebatsitako hariak.

Damaskoko Yarmouk kanpaleku palestinar famatuan badakite zer den *taafeesh*. Horko biztanleek beren begiz ikusi dituzte gobernuaren militarrek tankeekin tiraka erauzten lurpeko hari elektrikoak. Milizia bakoitzak besteen eremuetan egiten du *taafeesh*. Arpila-

CICR Gurutze Gorriaren Nazioarteko Batzordeak joan den maiatzean argitaratu zuen "Alepo, Ramadana nola ospatu aurrien artean" argazki saila, Ali Youssef siriarrak hiriko kaleetan bildutako irudiekin. Honakoan barazki saltzaileak ageri dira herritarrei luzoker, piper eta alberginia eskaintzen bonbaz eta artilleriaz suntsitutako eraikinen aurrean, Eki Alepon.

ketaren altxorrek gero kaleko postu eta azoketan ikus daitezke. Etxean zerbait faltan bota dutenek, xantza apur batekin, aukera daukate berenak izandako trasteak bigarrenez erosteko.

"Gerrako harrapakari-ekonomia pixkanaka baina eten gabe ari da bihurtzen bakeko harrapakari-ekonomia", diote Synapseko kazetariak. Atzerrira ihesi joan zirenek, berriz etxeratze bide neketsu eta garestiari egin behar diote aurre. Administrazioak eman beharreko edozein informazio sarritan ordainarazi egiten dute funtzionarioek. Zer esanik ez etxeratze beharrezkoa dena ordaindu behar bada. Eta etxera bidean armadak bezala miliziek *check-point* eskotan eskatzen dute nork bere zerga.

Harrapakari-ekonomia hau hedatu ahala, ekonomiaren eta gizartearen atal guztiak ustelduz doa. Oso nekez berre-

raiki daiteke industria edo zerbitzurik egoera horretan. Funtzionario eta abokatu asko baita bulego sendoetan ari zirenak ere, ohiko lanpostuak utzita artekari lanetan hasi dira, herritarrek haien beharra baitute burokraziari paperik txikiena ateratzeko, beti ere ordainduta. Armadunek herritarrei estortsioa eta xantaia egitean artekariok ere kobratzen dute beren partea.

Gerrak eta miseriak itota, bizirauteko ahalegina da herritarren eguneroko ia bakarra. Homs hiriko ikerlari batek esan duenez, "2011n mundu guztia ari zen hemen politikaz eztabaidan. Gaur ez, ez dauka garrantziarik haiantzako: bizi egin nahi dute".

Baina Siriaren suntsiketa ikusita, are harrigarriagoa egiten da oinezko siriarrak zein irudimentsu ahalegintzen diren aurrera ateratzen, adorea, pazien-

tzia eta solidaritatea uztartuz. Familia askok bizi da atzerritik senideren batek bidalitako diruz, baina baita Sirian bertan indartu diren elkar laguntza infor-malezko sareei esker ere.

Herritar batek dio: "Hemen jendeak beti egin du karitatea modu islamikoan. Esan nahi baita, zure ingurukoak lagundu behar dituzula. Baldin bada norbait zure laguntzaren behar eta zuk lagundu ezin duzuna, bizilagun bat esaterako, orduan zuri dagokizu hura lagundu ahalko duen norbait aurkitzea. Sare horiek indartsu daude, eta gizarte guztia bizi da horri esker gaur egun".

Zazpi urte eta erdiko gerra, milioi erdi hildako, bost milioi iheslari, ekonomia suntsituta... Estatu moderno batetik Erdi Arora jauzi egin balute bezala, Siriako herritarrak elkar babestu behar jauntxo feudalen erasoan pean. ■

50 urtez elkarrekin

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

«Antzerkia egiten hasi nintzenean ez nekien hori hautatzen ari nintzenik bizibide moduan»

Miren Gaztañaga

Hemen eta orain, aktore

Antzerki fisikoa eta dramaturgia ez-konbentzionaletan zaildu zen Miren Gaztañaga; azken asteotan, ordea, teatro-testuak ikasi eta ikasi dabil. Hedda Gabler eta Lady Macbeth gorpuztuko ditu aurki Arriagako oholtzan. Pozik ari da, orain arte ez omen du-eta halako obra klasikorik egin. 20 urtetako ibilbidearen ostean, badu nahikoa indar desafio berriei heltzeko.

Testua: Danele Sarriugarte Mochales

Argazkiak: Dani Blanco

Wikipediak dio 1979an jaio zinela eta 1999an hasi zinela antzerkian. Zer gertatu zen bitarteko 20 urte horietan? Zer duzu gogoan?

Gogoan daukat alaba bakarra nintzela. Lagunak neuzkan baina era berean denbora asko pasatzen nuen bakarrik jolasten.

Irudimenarekin jo eta su?

Klaro, asko eragiten nion. Etxean jolasten nuenean beti bakarrik egoten nintzen eta sekulakoak muntatzen nituen. Balkoian animaliak neuzkala irudikatzen nuen adibidez. Jolas asko egiten nuela gogoratzen dut. Eta kanpokoa gustatzen ez zitzaidanean, barruko mundu horretan sartzen nintzen.

Nolatan erabaki zenuen Arte Ederrak ikastea?

Amari esan nion Arte Dramatikoa ikasi nahi nuela; hark esan zidan hori ez zela karrera bat, eta orduan hasi nintzen: Arte... Arte... Arte Ederrak. Eta hori Bilbon zegoenez, bada aurrera. Karrerako lehenengo urtean lagun batek aipatu zidan antzerki-ikastaro bat egingo zutela UEUn eta hara joan nintzen zuzenean.

Garbi zeneukan hori zela zure bidea?

Arte Ederrak ikasi arren, antzerkian neukan begia, baina ez zen kontzientea, instintiboa baizik. Antzerkia egiten hasi nintzenean ez nekien antzerkia hautatzen ari nintzenik bizibide moduan, inondik ere.

Miren Gaztañaga

Erretera, 1979

Arte Ederrak ikasi zituen baina interpretazioa izan du pasio eta bizibide azken 20 urtean. Teatroan aritu da gehien: Antzerkiola Imajinarioan jardun zen hainbat urtez, baina beste talde batzuen produkzioetan ere ibili da. Telebistan eta zineman ere lan egindakoa da. 2009an, *Stereo* antzezlanaren sortu zuen, bere lan kuttun eta pertsonalena. Iaz, horri buruzko liburua argitaratu zuen EHAZeren eskutik. Gaur egun, Kamikaz kolektiboko kidea da.

Eta zer gertatu zen antzerki-ikastaro hartan?

[Ander] Lipusek eman zuen ikastaroa, nik ez nuen ezagutzen. Joan nintzen eta hantxe ikusi nuen ilea hainbat kolorez tindaturik... ez nuen besterik behar! Pozarren sartu nintzen, dena ematera. Zerbait neukan hor, ateratzeko zain, ez nekien oso ondo zer zen, baina hor zegoen eta aukera etorri zitzaidanean... bum! Lehertu egin zen.

Handik gutxira sartu zinen Antzerkiola Imajinarioan.

Ikastaroan Lipus ezagutu nuen, jakin nuen Bilbon zegoela, eta ni ere han ari nintzen ikasten, bada esan nion zeozer egiten bazuten, abisatzeko mesedez. Atzetik ibili nintzen. 1998an egin zuten lehenengo tailerra, ni 1999an apuntatu nintzen, eta urte hartan egin genuen *8 olivetti poetikoak*, Antzerkiolak talde handi moduan egindako lehenengo lana.

Zer eman zizun Antzerkiolak?

Hori izan zen nire eskola. Antzerki konpainia horren dinamika honelakoa zen: zeozer egin nahi baldin baduzu, egin ezazu, ez itxaron inork deitu arte. Ni geroago hasi naiz horretan, behar izan nituen urte batzuk konfiantza hartzeko eta gogoia izateko benetan, baina taldean oso hurbiletik ikusi nuen sorkuntza-prozesua: nola joaten zen sortzen musika, testua...

Nola egiten den antzezlan bat, azken fimean.

Bai, guztiz. Gero, gainera, kooperatiba sortu genuen, eta horrek izugarritzko formazioa eman dit, aritu naiz aktore, produkzio-laguntzaile, bulegari... hamar mila gauzatan. Ezagutu nuen zer den ofizioa.

Dramaturgiaren ikuspegitik ere izan al zen eskola?

Non erortzen zaren, zurekin dakarzun hori moldatu daiteke, moztu, ala azpimarratu. Ni oso fisikoa naiz berez, eta Antzerkiolan asko indartu zen hori. Lan fisikoa garrantzia ematen zitzaion. Kontatzen genituen istorioek, zorionez, ez zeuzkaten dramaturgia klasikoak, eta ni hasi nintzen kontatzen istorioak modu ez-konbentzionalean. Antzerkiolak eman dit hori. Konbentzionaltasuna ez zait txarra iruditzen, baina taldean

lantzen genituen ohiz kanpoko pertsonaiak, gorputz desestruturatuak, itsutasuna... Plazer handia zen.

Amaitu zen, ordea.

Bai, 2007an bukatu zen. Gero beste antzerki-obra bat egiteko bildu ginen, baina ez genuen talde-dinamikarekin jarraitu. Antzerkiolaren amaiera inflexio-puntu nahiko potentea izan zen. Ni han oso babestuta nengoen, zerbaiten parte izan nintzen, urte askoan gainera, eta bat-batean gogorra da ez izatea ezereen parte. Lan-ibilbideko gauza gogorrenetako bat izan da, baina era berean ezinbestekoa hazteko, familiaren babestetik hegan egitea bezala. Oso horrela sentitzen dut. Orduan egin nuen *Stereo*.

Zeozere zureagoa egiteko beharra sentitu zuenuen?

Antzerkiolan Jon Gerediaga zen idazlea, Aitorrek [Agiriano] musika egiten zuen, askotan Lipusek zuzentzen zuen... Sorkuntza-prozesuak intentsoak eta

ederrak ziren, baina gogoia neukan nik ere nire buruari galdetzeko zer kontatu nahi nuen, eta hori kontatzeko. Besteren historiak ere egiten dituzu zeure, baina sortzailearen papera hartzeko grina neukan. *Stereo* [antzezlan] izan zen nire ahotsa bilatzen hastea, nire gaitasunez gehiago jabetzea, sortzaile bezala elikatzen hastea... Plazer bat da norbere galderak publikoarekin partekatu ahal izatea, eta ez soilik izatea besteren ideiak gauzatzen dituen.

Eta, ondoren, telebista. Lehenik *Martina* eta gero, nola ez, *Goenkale*.

Martina-n Lipus eta biok geunden, ingurua ez zen hainbeste aldatu. Talde ttiki-ttikia zen, oso hurbilekoak denak, sateliteak ginen telebista barruan. *Goenkale* beste zerbait izan zen.

Beste mugarri bat?

Bai, izugarria. *Goenkale* iritsi zenean oso nekatuta nengoen, nenbilen lauzpabost antzerki-lanetan, diruz justutxo... Garai

hartako dinamikak ez ninduen zoriontsu egiten. Eta ez neukan argi zergatik. Baina zeozter ez zebilen ondo, eta orduan *Goenkale* etorri zen, ordura arte egin gabeko zerbait... Sinbolikoki irekiera bat izan zen, aldaketa bat, eta nik horixe behar nuen bizitzan. *Goenkale*-n zirkulu berri bat ezagutu nuen, aktore gehiago ezagutu nituen, adin askotakoak, ofizioa bizitzeko hamaika modu. Leihoak zabaldu banitu bezala. Eta berez produktarekin ez neukan horrelako loturarik, baina gauza pila bat ekarri zizkidan.

Nor zinen?

Moja [barreak].

Eta?

Bada oso ondo zetorkidan *Stereo* egiteko, kontrasteagatik [barreak]. Oso dibertigarria zen, hantxe ibiltzen ginen abitua jantzita Zumaiaiko komentuan. Esperientzia sekulakoa da, ez duzu bizitzen beste modu batera. Sekulako bi-daia.

Telebistarekin loturik dago hizpidera ekarri nahi nukeen beste kontu desatsegin bat: boikota egin zizuten *Euskalduna naiz eta zu programan egindako adierazpenen harira. Urte eta erdi pasa da ordutik. Zer moduz?*

Inoiz bizi izan dudana bizipen surrealistenetako bat da. Bere garaian oso gogorra izan zen, oso arraroa, ez nuen batere espero. Bikotekideekin utzi dut, edo lagunengandik urrundu, inguruko jendea hil da, eta badakit zer diren dolu horiek, baina halakorik ez nuen sekula bizi nire haragitan. Eraso bat zen, baina ez fisikoa, birtuala baizik, eta oso gauza arraroa gestionatzeko. Gaur eta hemen esan dezaket bizipen oso gogorra izan zela, eta ez litzaidakeela gustatuko berriro gertatzea, baina orain, denbora pasata, ikasi dudana guztiarekin eta gai izan naizenez honi leku bat emateko, onartu dudanez hau dela nire biografiaren parte eta honek ere egiten nauela, ez dut nahi inork kentzerik. Ulertzen didazu?

Integratu duzu, nolabait ere...

Bai, guztiz. Lehenengo egunetik. Gertatu zitzaidan, ikasketa bat ekarri zuen, erakutsi zidan zein den kontestua eta beste hamar mila gauza.

Esan duzu birtuala izan zela, bestelako ondorioz ekarri dizu?

Ondorio latzenak izan ziren sare sozialetako erasoak, zeren oso *heavy* da horrenbeste mezu irakurtzea tonu horretan. Baina momentu batean beste alde batera begiratzeko duzu, eta kito. Askotan galdetu didate ea ondorioz ekarri didan lan aldetik. Pentsatzen dut seguru aski baten bat izango zuela, baina orain, adibidez, *El legado de los huesos* pelikula egingo da [*El guardián invisible* filmaren bigarren zatia], eta berriro deitu didate. Egia esan, bizitza oso zoroa da; baina ni aktorea naiz, pertsonaia hori asko maite dut eta, hausnarketa bat egin ondoren, gogoz egingo dut aurrera.

Ofizioa dela-eta, bi gauza ekarri zizkidan: konturatu nintzen aktore-ibilbidea bat-batean amaitu zitekeela, eta kontzientzia hartu nuen bizitza askoz ere gehiago dela aktorea izatea baino: bisio panoramiko horren kontzientzia hartu nuen. Eta era berean, pentsatu nuen: hemen eta orain, aktorea naiz, eta kito. Begira, garai horretan casting-a egin zuten Arriagan *Obabakoak* obrarako, eta nik gogo handia nuen antzezlan horretan parte hartzeko. Bada gertaera honek guztiak kristoren indarra eman zidan, iruditzen zitzaidan ezer ez zela izango hura baino fuertea. Badakizu, gauza gogor bat gertatzen zaizunean, nola ematen dizun lekua? Bada horrela. Gero, pena da, ahaztu egiten dugulako.

Orain, antzerki-talde bateko kide zaitugu berriro ere: Kamikaz kolektiboa osatzen duzue Amancay Gaztañaga, Erika Olaizola eta hirurok.

Polita izan zen zeren *Stereo*-rekin ibili ginenean, halako topagune bat egin genuen hiru neskaen artean. 2013an Donostiara etorri nintzen, eta jendea ezagutzen nuen, baina ez hainbeste. Segituan egin nuen topo Erikarekin. *Goenkale*-k kristoren lagun onak ekarri dizkit: Eneko [Sagardoi], Erika... Biok elkartu ginen, ze halako maitemin moduko bat piztu zen, biok marmita beretik atera izan bagina bezala. Hortxe hasi ginen *brainstorming* bat egiten, zer kontatuko genukeen, teatro bat, edo-

zer gauza... Eta orduan Amancay ezagutu genuen Uxueren [Alberdi] bitartez. Horrela abiatu zen Kamikaz. *Euli-giro* egin genuen, Uxueren liburu batetik abiatuta, oso bolo gutxirekin, eta orain *Kaffkã* antzezlanaren sortzen gabiltza.

Zeuk aipatu duzu eta neuk azpimarratuko dut: emakumeak zarete hirurak.

Hauxe esango dizut: ezer ez da kasualitatea. Hori bakarrik. Momentu horretan ez dakit zenbateko kontzientzia geneukan hori bilatzearena, baina nik garbi daukat momentu horretan gorputzak hori eskatzen zidala. Bai, bai, bai. Ahizpak. Izugarri.

Datorren urtean, 2019an, izango dira hogeit hamar urte aktore hasi zinela. Bizitza erdia.

Bai, aizu. Oporretan jabetu nintzen horretaz, Mexikon. Abuztuan da nire urtebetetzea eta bat-batean etorri zitzaidan, dutxan nengoela: hurrengo urtean berrogei, eta hurrengo urtean hogeit hamar aktore. Bizitza erdia? Flipatuta nago, zer nahi duzu esatea.

Nola heldu naiz ni honaino?

Guztiz. Nola heldu naiz ni honaino. Horrela jar dezakezu.

Zer duzu handiagoa, nekea ala gogoa?

Ofizioarekiko biak sentitu ditut, maitasuna eta gorrotoa, baina, egia esan, hemen eta orain, hunkitzen nau atzera begiratzeak, zeren ikusten dut izan dela bide bat bizi-bizia: momentu pila bat izan ditut, batzuk eder-ederrak eta besteak oso gogorrak, lagun asko dauzkat, oso pertsona inportanteak aurkitu di-

tut, beste lagun batzuekin oso momentu gogorrak pasatu ditut... Eta ofizioak egin nau ni. Gogoratzen naiz iritsi zela momentu bat non oso argi ikusi nuen, aktore bezala hazten jarraitu nahi baren, pertsona bezala hazten jarraitu behar nuela. Kolore guztietako bidea izan da. Dena, dena egon da. Eta emozio-nutzen nau. Eta gustatzen zait gainera dena egon izana, iruditzen zait oso benetakoa. Eta ikusten dut baita ere entrega handia egon dela eta une oro dagoela, eta oso polita da, zeren aktore izateko modu asko dago, baina une oro jarraitzen dut naizen hori izateko modua berrikusten eta bilatzen.

Eta baldintza ekonomikoaren aldetik, nola ikusten duzu etorkizuna?

Beldurra ematen du. Ni saiatzen naiz horri gehiegi ez begiratzen, zeren egia da oso garaiaren arabera doala, gure

lana askotan oso prekariora da, eta askotan hitzarmeneko soldata minimoetatik tiratzen da, eta minimoak oso minimoak dira, eta gauza bat da hitzarmenean soldata minimo bat izatea baina aizu... ezin gara minimoetan gelditu une oro. Duintasun kontua da.

Duela gutxi pentsatu nuenean 40 urte egingo nituela eta aktore naitzela oraindik ere, beldurru nintzen zentzu horretan: 60rekin ere aktore izango al naiz? Eta zahartzaroan? Eta ekonomikoki? Saiatzen naiz horretan gehiegi ez pentsatzen, zeren, gainera, errealitate gogor batzuk ikusten dituzu, baina... bestela zer? 20 urte neuzkanean bezala, galde-tzen zidaten ea zer izango nintzen handitzean, eta ez nekien. Hemen eta orain, aktore. Egia da asko aldatzen dela, bat-batean pelikula bat egiten duzu edo telesail batean parte hartzen duzu eta diru-iturri majo bat daukazu, eta hor lasaia gozatu, baina gero bat daukazu beste garai bat ez daukazuna diru-sarrerarik, eta orduan lastairari hainka pasatzen dituzu gauak.

Ez dago segurtasunik.

Uste dut orokorrean bizitzan ez dagoela segurtasunik, baina, egia da, adibidez, nire lagun batzuek lan finkoa dutela, hila-betean 2.000 euro, eta pentsatzen dut: horrek zer izan behar du? Aurreztu dezakezu, hilero jasotzen duzu... ene. Nik uste dut lanbide honetarako oso ausarta izan behar dela, eta, horretaz gainera, pixka bat inkontzientea.

Bestela ezin da?

Unean unekoan pentsatu. Eta konponduko da. Kito. ■

ogiaren egia

Galparsoro OKINDEGIA

Ogi biologikoak
Harri errotan xehetutako irinarekin egindako ogiak
Orantza ogiak

Kale Nagusia 6 (Alde Zaharra) - DONOSTIA - Tel.: 943 421 074

LUAarkitektoak

hirigintza
hirigintza aholkularitza
udal planak
urbanizazioak
peritazioak
balorazioak
etxebizitza proiektuak
birgaitzeak
barne diseinua...

Rio Arga Kalea 28, 31014 Iruña
Tel 948 13 26 97
lua@luark.com

MARCOS
okindegia

Benetako antzinako ogia

© 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

Tourist, stay at home

June Fernández

KAZETARIA
@marikazetari

Uztaila aldean unibertsitateko lagun batek “mutil-lagunak bidaia -txartela aspaldi erreserbatu zuen Nikaraguara”, idatzi zidan. Biolentzia egoeraren berri zuela eta dirua galdu nahi ez zuela. Ordura arte gorputz polizial eta parapolizialek 400 lagun erail zituzten eta egunero bahitu, zauritu eta desagertuen zerrenda loditzen zihoan. Testuinguru horretan, nire lagunaren kezka ulergarria baina zeharo surrealista eta arina iruditu zitzaidan. Galdera egokia ez da ea turista batentzat gatazka armatu batean murgilduta dagoen herrialde batera oporretan joatea arriskutsua ote den, baizik eta bere presentzia egokia ote den eta zer rol jokatuko duen jakitea. San Juan del Sur-eko hondartza paregabeetan surfean egin eta gauetan parrandan egiten saiatu, bertokoek barrikadak eraikitzen edo erbesteratutako senideei agur esaten dieten bitartean?

Bacanalnica aldizkari digitalak dilemma hori duten turistei ironiaz betetako artikulu bat zuzendu die: “Ai, *chelito* (kanpotar txuria), nola azalduko dizut. Beitu, hondartzak hor daude baina ez duzu inor ikusiko bainatzen. Gomen-datu nizekizun hiri guztiak birrinduta, hutsik eta okupazio militarpean daude. Etixeratze- agindu ez ofiziala dago arratsaldeko seietatik aurrera, ordu horretan paramilitarrez jositako Hilux-ak ateratzen baitira Danielen izenean jendea hil eta bahitzeko asmoz. Esango nizuke turista izateagatik ez dizutela ezer egingo, baina jende horrek familia oso bati su eman dio, bi haur txiki barne; hortaz, badaezpada, ez dizut halakorik hitzemango”.

Giro ezkertiarretan *Tourist go home* aldarriak arrakasta du. Donostian eta Bilbon turismoaren masifikazioa bertokoak kanporatzen ari delako, alde

Giro ezkertiarretan
Tourist go home aldarriak
arrakasta du. Donostian
eta Bilbon turismoaren
masifikazioa bertokoak
kanporatzen ari delako,
alde zaharren arima
zapuzten ari direlako eta
Gaztelugatxe eta Zumaia-ko
flyscha, *Game of Thrones*
telesailan agertu direnetik
azkarrago higatzen ari
direlako

zaharren arima zapuzten ari direlako eta Gaztelugatxe eta Zumaia-ko flyscha, *Game of Thrones* telesailan agertu direnetik azkarrago higatzen ari direlako. Giren jarrera ezjakin eta ezaxolak gogaitzen gaitu –ez al dira konturatzen gurean inork ez duela sangriarik edaten?–. Benetan, uste al dugu Habanara mojitoak edatera joaten garenean gu ez garela giriak eta bidaia-riak? San Cristobal de las Casaseko biztanleek ez dutela turismo *progre* masifikatuaren ondorioz nabaritzen? Machu Picchu ez duela higadurarik pairatzen?

Nire lagunek oporretako argazkiak publikatu dituzte Instagramen: Camboya, Tailandia, Islandia, Kroazia, Costa Rica. Inbidia pittin bat sentitu dut, baina nik Illa de Arousa eta La Vera-n gertuko paradisuez disfrutatze-ko konpromisoa berretsi dut. Lantzean behin bidaia zirrargarriekin amets egiten dut, demagun Cabo Verde. Baina gero eta deserosoago sentiarazten nau mapamundia hartu eta, arraza eta klase arazoak direla medio, edonora joan ahal naizela jakiteak: hegazkin-txartela ordaindu dezakedalako, kolonia ohi txirotuetan bizitza merkea delako, aire-portuan ez nautelako deportatuko.

Argi daukat, nazioarteko turismoa ez da jasagarria eta esperientziak kontsumitzeko grina kapitalista da. Hala-ber, argi daukat gogoeta eta kontraesanezko ideologiko horiek pribilegiatu baten kezka direla. Errez egin diezaiokeet uko turismoari, nire lanbideak maiz bidaia- tze-ko erraztasuna eta koartada etikoa ematen dizkidalako. Gakoa izan daiteke pribilegio horrekin zer egin. Zein izan daitekeen nire rola. Hasteko, argi daukat Nikaraguako Karibeaz, sumendi eta lakuez gozatu dudalako Daniel Ortegaren errepresioa salatze-ko erantzukizuna daukadala. ■

NONdik NORa

Eneko Olasagasti
ZINEGILEA
@EnekoOlasagasti

Donostiako Zinemaldiaren baitan eskainiko den Euskal Zinearen aurkezpenera hurbildu nintzen. Zenbat jende, aizue, harritzekoa benetan. Ez dut uste gure herrian zinea egitetik jende asko bizi denik, baina zinetik bai ordea. Inoizko partaidetzarik handiena omen da aurtengoa, hogeitaz film. Niri, egia esan, eta laburrak kanpoan utzita, hamazazpi ateratzen zaizkit. Hala ere... Ziur zenbakien lilurak albiste ona dela esanaraziko diola askori. Ez naiz ni kontrakoa esaten hasiko, baina zalantzak ditut. Sail nagusitzat har ditzakegunetan bi bakarrik azaltzen baitira. Ofizialean, baina lehiaketatik kanpo, Telmo Esnaolen *Dantza* eta Zuzendari Berriak delakoan Koldo Almodozen *Oreina*. Botila erdi hutsik ikusten dutenek behera egin dugula esango dute.

Handik egun batzuetara Gipuzkoako Foru Aldundiaren *Etorkizuna Eraikiz* ekimenaren barruan euskal zinemaren etorkizunaz aritu ziren Jose Luis Rebordinos, Itziar Ituño eta Aitor Arregi. Teknologia berriak, sare sozialak, kontsumo ohituren aldaketak, plataforma berriak eta abar aipatu ziren baina denon ahotan dauden horietaz aparte garbi geratu zen zaila dela iragarle lanak egitea. Gure tamainako zinemagintzekin alderaketetan ibiltzeko ohiturari jarraiki, Danimarka eta Islandia bezalako herrialdetan garatzen dituzten politikak eta ereduak aipatu ziren. Eta nik ezaugarri nagusi bat aipatuko nuke, herrialde horietako agintariek euren zinemagintza pro-

pia garatzeaz duten kontzientzia. Konparaketa horretan, botila erdi beteta ikusten dutenek ere galtzaile ateratzen garela esango dute.

Beste garai batzuen aldean, egun ez da zalan-tzan jartzen geure historia geuk kontatu behar-aren garrantzia. Eta nagusitzen ari den beste ideia bat "ikusgarritasuna" da. Ez da nahikoa egitea gero ikusten ez bada. Eta horren harira Zinemira sailaren eraginkortasunaz ere hitz egin zen. Garbi dago Zinemaldia lehio handi bat dela gure filmak erakusteko, baina non ikusten diren kontu garrantzitsua da. Ez da berdin Ofiziala, Zabaltegi, *New Directors* edo Zinemira. Zinemirara ez da industria delakoan dabilen jenderik hurbiltzen. Beraz ez dituzte pelikulak ikusten. Beraz, Lekeitioko Bileran emateak bezalako eraginkortasuna dauka. Ez, Bilerak baduelako Euskal Herriari begira eraginkortasun handiagoa.

Horri Euskal Zinearen egunean ospatzen den Festaren traza hartzen diot. Hortxe biltzen gara Euskal Zinearen inguruan gabiltzanok, ez denok baina ezta beste inor. Hala ere, ziur naiz, urteko beste edozein egunetan ospatuko balitz ez litza-tekeela hainbeste jende hurbilduko. Glamourra izango da nonbait.

Ez dakit nola ikusi botila, erdi hutsik edo erdi beteta. Gauza bakarra dakit. Euskal zinearen aurkezpena egiten zen egunean bertan *Non* filma estreinatzen zen. Lehenengo pasean hamar lagun ginen. Ondorioak zeuek atera. ■

Matrikula zabalik!

Leire Narbaiza
Arizmendi
IRAKASLEA
@txargain

Miguel Bilbon bizi da, eta lan-kontratu txiki bat du. Astia duenez, orain ikusi du unea euskarari ekiteko, A ereduari "ni Miguel naiz" baino gehiago ikasi ez zuelako. Baina informazio bila joan denean, dirutza ordaindu behar duela jakin du. Gainera, ez dago diru-laguntzarik. Tira, esan diote matrikula pagatu, kurtsoa egin, asistentzia ona izan, eta azterketa gainditzan badu, dirua itzuliko diotela, edo hurrengo ikas-turtean matrikulatzeko bono bat emango diotela. Berak aurrez jarri beharko ditu otxinak. Bere egoeran, ezinezkoa.

Carme katalana da, eta Euskal Herrian bizi da, ez hiriburu batean, herri ertaina da berea.

Astia du, euskara ikasteko gogoz dabil, dirua ez da arazoa; gainera, bere herrian behe urratsetan dabilzanendako matrikula erdi prezioan dago. Animatuta dago, baina herriko euskaltegi bietan ez da sortu talderik, zortzi ikasle behar direlako gutxienez taldea abiatzeko. Beste herri batera joan beharko da, ea bertan talderik ateratzen den. Seguruenera, ezingo du asmoa bete.

Euskara gaitza ei da. Karua ere bai. Sarri, ezinezkoa izena ematea. Gaztelania ikastea, oster, doan da; eta Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza sailak ordaintzen du. Zein da irtenbidea Miguel eta Carmerendako? ■

Maletak egitea

Plaza del Sol, Vila de Gràcia, Països Catalans. Nork bisitatu du Bartzelona eta ez du enklabe herrikoi hori ezagutzen? Duela hamarkada luzea jada, nerabea nintzela, lagunenean, nire sortzetiko hiriaren mila eta bat gau deskubritu nahi genituenean, gure bidean sozializatzen ari ziren gazte andana batekin biltzen ginen bertan. Ordu hartan askatasun espazio bat zen. Lurrean esertzen ginen, biribilean, eta orduak ematen genituen berbetan, gitarra jotzen eta garagardo bat hartzen... Baina, gustuak gustu –beti ez du euri egiten denon gustura–, lo egin nahi zuten auzokideak molestatzen genituen azkenean.

Horretaz kontziente, geuk ere hiri handiko auzoak habitatzeko genitueneko gero, arreta eta ardura gehiago hartzen ikasi genuen. Ahots tonua apaltzen saiatzen ginen, zentzuzko ordu batean erretiratzeko ginen... Alabaina, hormonek beti irabazten zuten borondate onaren aurka. Iritsi zen unea, ez ginen aitzindariak jada, non plaza betetzen joan zen geroz eta gehiago. Harrezkero, polizia eszenatokian sartzen zen gaurerdi aldean, miaketak eginez, solaskide guztiak uxatuz eta lurzorua ureztatzen zuten udal zerbitzueta garbitzaileei bidea zabaltzen. Zoladuran ezin eseririk, toki hark bere xarma galdu zuen, bertan biltzen jarraitzeak ez zeukan zentzurik.

Denbora aurrera joan da. Udaldi osteko lanaldi hasieran, gazte garaiko epizentrorra itzuli nintzen: “Bizi zaitez Gràcia eta utzi bizitzeko, zure askatasunak ez dezan gainerakoena murriztu” edota “Zure oihiak ozen entzuten dira etxe barruan... Gracià ez zaitugu entzun nahi!”, kartel handiek zartatu zuten nire kontzientzia. Plazaren albo batean daude zintzilik, katalanez, gaztelaniaz eta ingelesez. Azken idioma hori da, handik pasa nintzen azken aldian, gailentzen zena.

David Bou

‘LA DIRECTA’-KO KAZETARIA
@dvdbou

Mundu globalizatu honetan, Marokora hegaz egitea Euskal Herrira joan-etorria autoz egitea baino merkeago den honetan, zein da egoera horren berrero ez izateko gure ardura eta konpromisoa? Neurri batean, biktima garen epidemia horren erantzule gara eta

Aldi horretan, euria egiten zuenean aterpetzat genuen teilatupea kendu dutela jabetu naiz harriduraz, lurzorua gogorra bihurtzen zitzaigunean erabiltzen genituen barandaxoen orde, altzairu zorrotzeko zutabeak zeudela, baita plaza alboko eskaileretan loreontzi-euskarriak ere ipini dituztela, inor ez dadin eseri. Antza denez, jendea uxatzearekin nahiko ez, eta harago joan dira: plastikozko gela moduko batzuk ezarri dituzte, haurrentzako txokoak modukoak, plazaren zabalera gutxitzeko ezin eroso egon ahal izateko.

Eraldatze prozesu hori eman ahala, betiko bizilagunen bizitoki aldaketa izanda, zarata handiak uxatuta etxeko aldatzera behartuta, edota, sinpleki, turistifikazio prozesuak ezarri duen alokairuen igoerari aurre ezin eginik, traba bihurtu direlako. Auzoko gazteek ezin dute plaza baliatu, izan ere, parke tematiko horretan ez dute esertzeko tokirik, ezta modernotasunez jantzitako horrenbeste dekadentzia behatzeko lekurik ere. Euren neurriko negozioa eraikitzeke erabili gaituzte, espazio publikotik kanporatuz. Haatik, ni ere horren arduraduna sentitzen naiz hein batean.

Mundu globalizatu honetan, Marokora hegaz egitea Euskal Herrira joan-etorria autoz egitea baino merkeago den honetan, zein da egoera horren berrero ez izateko gure ardura eta konpromisoa? Neurri batean, biktima garen epidemia horren erantzule baikara. Hipokrita baita, lege kanpoko etxebizitza turistikoetan ostatatzen direnak madarikatzea eta New Yorkera Airbnb batean lo eginez bidaizatzea. Ostalaritzako hitzarmen duin bat eskatzen dugu eta Baliko gune turistikoan deskantsatzeko dugu. Bertako langileak esklabotasun moduko baldintzapean ari direnen bitartean, gure hiriko txoko kuttunean ezin dugula lasai egon kezkatzen gara, areago, Instagramen argazkiak zintzilikatzen pasatzen dugu hilabete osoa, uharte greziarretan “aurkitu” ditugun hondartza “galduek” kokapena emanez.

Bidaia ez da helburua, bertara iristeko urratzen dugun bidea baizik. Paraje exotikoetan esperientziak kontsumitzeko dugun mendebaldar pribilegioari uko egin diezaiozun. Ikas dezagun bisitatzen ditugun tokietan harremanak lantzen begirunez. Egun zenbait pasatzeko gure motxilak husten ditugunean, izan gaitzeen ziur ez dugula bertako inor maletak egitera behartu bizitza osorako. ■

ZULOAN

Bidaia bat AHT
eta lan-esplotazioan
barrena

Urko Apaolaza Avila

14 €

AHTko obren hesi laranja gainditu dugu

Lehen eskuko dokumentazio eta testigantzen bidez
egindako bidaia AHTko lan-esplotazioan barrena.

ARGIA eta Manu Robles-Arangizen elkarlanari esker argitaraturiko liburua.

Erosi ARGIAren Azokan

azoka.argia.eus | ☎ 943 371 545 | azoka@argia.eus

AHTzuloan

@AHTzuloan

www.argia.eus/blogak/zuloan

KATALUNIA

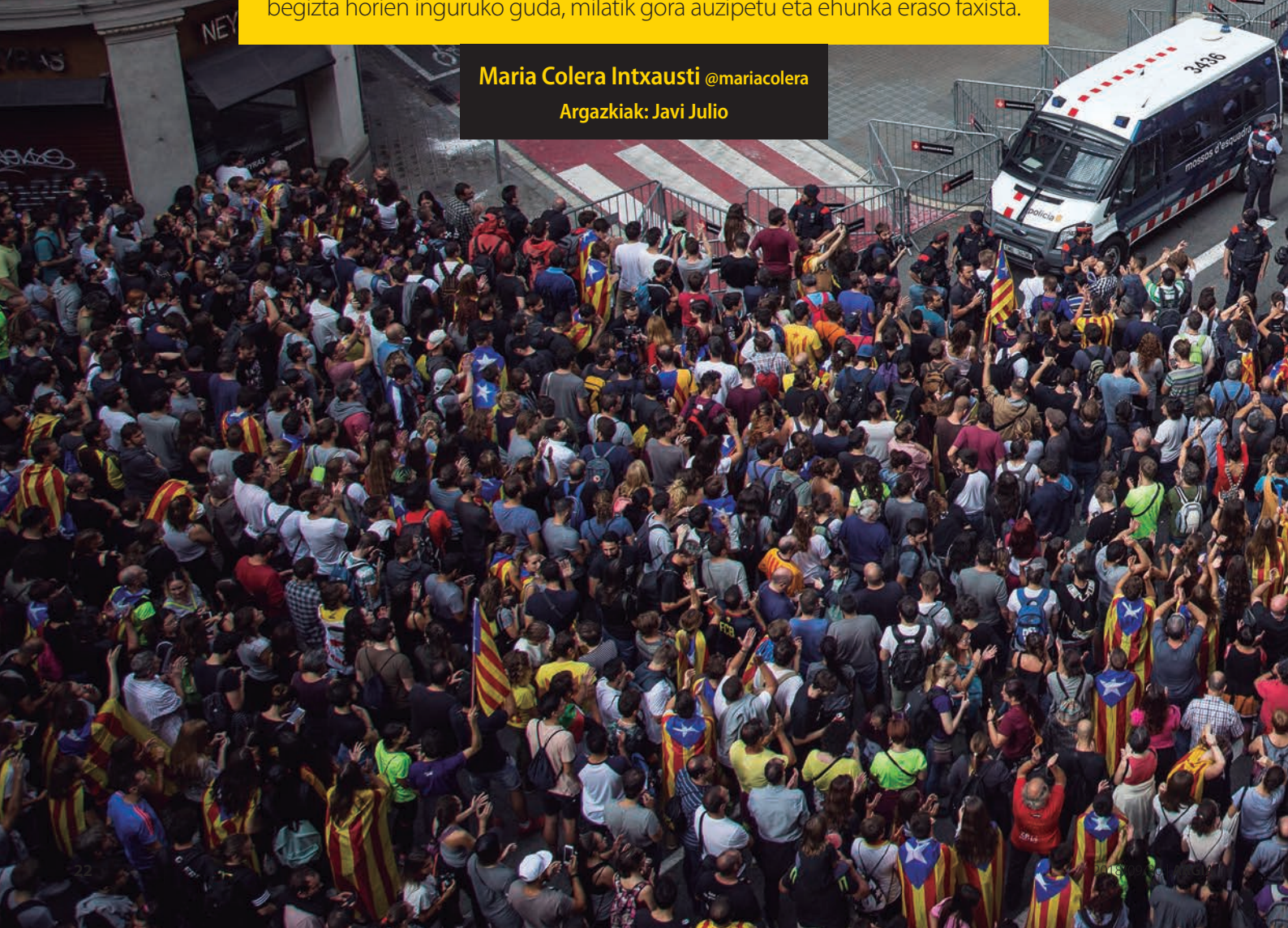
Urriaren 1a

Urtebete geroago dena zabalik

Urtebete joan da Txarangok *"ho tindrem tot i es parlarà de vida"* [dena izango dugu eta bizitzaz hitz egingo da] leloarekin erreferendum-kanpaina alaitu zuenetik. Une gogoangarri asko baina aurrerabide gutxi ikusi ditugu joan den 365 egunean: ANC eta Òmnium-eko presidenteen espetxeratzea, erreferenduma, poliziaren bortizkeria, baieztokaren garaipen borobila, gerra zibilaz geroztiko grebarik handiena, independentzia-aldarrikapen zapuztua, "dena prest zeukaten" agintarien ihesaldia, gobernu erdiaren kartzelaratzea, 155. artikulua ezarpena, abenduaren 21eko hauteskundeak, 155. artikulua bertan behera uztea, presidente-gaien dantza amaiezina, parlamentua osatu ezina, begizta horien inguruko guda, milatik gora auzipetu eta ehunka eraso faxista.

Maria Colera Intxausti @mariacolera

Argazkiak: Javi Julio

Urtero bezala aurten ere Diada izan berri dugu eta azken hamar urtean bezala egundoko jendetza, milioi bat lagun, elkartu da Bartzelonako Diagonalean, "Egin dezagun Kataluniako errepublika" leloarekin oraingo honetan. Aspertzeko eta patxadan egoteko astirik ez da izan, ez, azken hamabi hilabeteen, baina gertakarien zurrumbilo honetaz galdetuta, noraiea eta estrategia garbirik eza da jende gehienak nabarmentzen duena. Iritzi horretakoa da Maika Pintó, Bartzelonako Raval auzoko 50 urteko etxe-koandrea. Betidanik PSCren boto-emai-lea izandako emakume hau ERCrengana gerturatzen joan zen prozesuak aurrera egin ahala. Erreferendumaren egunean boto-ontziak jasotzeko isilpeko ardura egokitu zitzaion, eta CDRek, hauteslekuak bermatzeko, eskolak okupatzeko egindako deialdiari jarraiki, Ravaleko Collaso i Gil eskolaren okupazioan parte hartu zuen.

Erreferenduma pasata, berehala ikusi zuen "gobernuko kideak hitz asko baina ekintza gutxi egiten ari zirela, eta beren burua salbatu besterik ez zutela bilatzen". Egoera horren aurrean, bere auzoko CDRearen asanbladetara joaten hasi zen. Bakar batera ere ez du huts egin, nahiz eta, azken hilabeteetako norabide argirik ezaren ondorioz parte-hartzea murriztuz joan den etengabe. Urriaren 1ean eskolak berriz okupatzeko deia egin dute zenbait eragilek, joan den urtekoa ospatzeko, baina Pintó irmo dioenez "eskolak okupatu genituen eta erreferenduma egin eta irabazi genuen. Eskolak beharrean agian Generalitatea okupatu beharko genuke, Errepublikak behingoz gauzatu arazteko". Salatu duenez, halaber, "ANC eta Òmnium ekimen ausart guztiak zapuzten ari dira, ez baitute mugimenduaren gaineko nagusitasuna galdu nahi, eta manifestazio erraldoiak deitza mugatzen dira". Estrategia horren aurrean zera galdetu du: "Esango didazu zertarako balio duen milioi bat lagun mobilizatze gaitzateak, Diagonalean olatu bat egitera mugatzen bazara". Agintariengan konfiantza guztia galduta, herriak agintzen duela eta gobernuak herriari men egin behar diola azpimarratu du.

Iñaki García euskaldun aspaldi bartzelonaratuak ere horixe bera uste du. Bartzelonako El lokal izeneko topagune libertario historikoko arduraduna da García eta urriaren 1ean zuri bozkatu

zuen. Egun haietako irakasenez galdetuta, ondorio nagusi hauek nabarmendu ditu: ez dagoela klase politikoan sinetarik eta jende "errespetagarria" beti saiatuko dela prozesua bide "onetik" zuzentzen, baina urriaren 1ean eta 3an jendeak ikasi zuela erabakimena izanez gero posible zela estatuari aurre egitea eta herriaren borondatea gauzatzea. Eta antzeko beste abagune bat izango dugula. Noiz? Preso politikoek zigorak iristen direnean herria berriro ere altxako delakoan dago García. Etsimen handia sumatzen du jendearengan eta kontraesanak gaitzen ibili behar etengabe bat, baina dena zabalik dagoela iruditzen zaio eta berriro ere gerta daitekeela urrikoa bezalako gainezkatze bat. Eta horretarako greba orokorra funtsezko tresna izango da.

Langileen tresna horri buruz galdetu diogu Ermengol Gassiot CGT sindikatuko idazkari nagusiari. CGT izan zen urriaren 3ko greba orokor erraldoira deitu zuten sindikatu borrokalarietako bat (IAC, I-CSC, COS eta CNTrekin batera). "Erakunde prozesistek, CCOO, UGT, Generalitateak eta patronalaren erakunde batzuek herri-geldialdi izaera eman nahi izan bazioten ere, grebak arrakasta ikaragarria izan zuen: soldatapekoen %85ak egin zuten greba INEren arabera, hau da, 1,2 milioi langile, CEOren zenbakietan". Aspaldi honetan beste greba orokor baten beharraz mintzo dira asko. Horren inguruan Gassiotek dio egia dela beste herri-geldialdi bat egiteko asmoa aipatu duela ANCK berriki, baina "egunero esplotatzen gaituen patronalaren eta sindikatuen arteko ekintza bateratu gisa aurkeztzen dutela". Gauzak horrela, oso zail ikusten du halako greba batekin bat egitea. Gainera, "grebak ez dira fetitxe bat, zerbait lortzeko bitartekoa baizik, eta kasu honetan ez dago argi helburua zein den". Eta orain zer? Iazko udazkenean estatuari gain hartzeko aukera egon zela dio, baina herriaren gaineko kontrola galtzen ari zirela ikusita, Generalitateak esku-frenoak jartzea erabaki zuela. Bestalde, "itxura guztien arabera, indar prozesistak eta indar unionistak egoera birbideratzeko modua negoziatzen ari dira eta alegiazko errepublika eraikitze aitzakiarekin urriaren 3an pitzatuta gelditu zen interklasismoa berreraikitzen ari dira". Estatuari eta botere ekonomikoari gaina hartzeko au-

» **MAIKA PINTÓ:**
"Eskolak okupatu eta erreferenduma irabazi genuen. Agian Generalitatea okupatu beharko genuke, Errepublika behingoz gauzatu arazteko"

kera oraingoz galdu samar ikusten du Gassiotek.

Javed Ilyas Qureshi pakistandar-katalana Santa Coloma de Gramenet-en bizi da duela 25 urte eta Kataluniako Pakistandar Langileen Elkarteko presidentea da. "Katalunian katalanez mintzo gara eta ez dago ilegala den gizakirik" irakur daiteke elkarteko hormetan. Qureshik salatzen duenez "pakistandarrek eta gainerako etorkinek bazterketa jasaten dute arlo guztietan: hezkuntzan, lanean,

osasunean eta hedabideetan, eta horrek aldendu egiten ditu bertako politikatik". Urriaren 1ean ezkontza baterako bezala jantzita joan zen bozkatzera, emaztearekin eta seme-alabekin, baina independentziaren alde dagoen pakistandar gutxi-gutxietakoa da bera, %90 inguru aurka baitago. Salatu du askotan hizkuntza-kontuetan jartzen dela fokua eta etorkinei arrotz samar gertatzen zaizkiela halakoak eta, beraz, parte-hartze marjinala izaten ari direla prozesuan. Prozesua haiei ere badoakiela sentiarazteko modua bilatu beharra dagoela azpimarratu du, baina identitate-kontuetatik bereizita.

Gauza bera dio Llum izeneko beste auzotar batek. Pintók bezala PSCren ingurutik independentziarako jauzia egin du bere burua "munduko hiritartzat" daukan emakume erretiratu honek. Indarkeria zuzenean bizitu zuen urriaren 1ean bozkatzera joan zen eskolan. Eta "Puigdemont eta eskuineko jende hori batere maite ez ditudan arren", Estatua-ren jokamoldearen ondorioz "orain dela

gutxira arte independentziaren alde ez zegoen jende asko independentista bihurtu da". Onartezina da jendea espetxean eta erbestean egotea eskubide politikoak gauzatzeagatik.

Horratx prozesuaren fase honetako beste ardatz guztiz garrantzitsu bat: errepresioa eta talde biolentoen bortizkeria, jendea beldurrarazteko, herriaren borondatea zapuzteko eta xantaia politikoak egiteko tresna gisa. Gobernu erdia espetxean eta beste erdia Europar sakabanatuta dagoela salatzeke Kataluniako papar eta hormak begizta horiz betetzen joan dira azken hilabeteetan eta, egora hori konpondu beharrean ezkutatu nahi duten alderdiek akuilatuta, Lurraldearen Babes Taldeak (LBT) izeneko komando biolentoak sortu dira, kaleen "neutraltasuna" bermatu eta adierazpen-askatasunaz garbitzeko. Bai talde horiek bai aldiro-aldiro Bartzelonako kaleetan manifestazioan ateratzen diren talde ultraeskuindar eta neofaxistek ehunka eraso eragin dituzte, inpunitate erabatekoaz babestuta.

Epaiketak iristen direnerako giroa berotu nahian dabilta batera oinarririk ez daukaten matxinada-salaketak justifikatzeko. Eta horri eman beharreko erantzunean ez datoz bat eragile guztiak. Irailaren 16an katalanaren aurkako manifestazio bat antolatu zuten talde espainolista horiek. Batzuek bizkarra ematea proposatu zuten, baina independentziaren gauzapena eskatzeko Plaça Sant Jaume-n kanpaldia antolatu dutenek eta CDRek kontzentrazioa deitu zuten plazara sartzen ez uzteko, baita lortu ere.

Laia Altarriba *Jornada* egunkari sortu berriko zuzendariak hemendik aurrerakoak honela deskribatu ditu azken egunotako zutabe batean: "Denon artean autodeterminazio-eskubidea berriro ere gauzatzeke indarra eta unea bilatzea da gakoa, eta oraingo honetan atzera ez egitea. Udazkena funtsezkoa izango da". Ikusiko dugu, beraz, udazkenak zer dakarkigun. Zer egingo du Parlamentuak Llarena epaileak kargu gabetutako diputatuekin, tartean Puigdemont presidentearekin? Amore eman ala planto egin? Nondik nora joango da preso politikoen aurkako epaiketa? Defentsa politikoa egingo dute ala juridikoa? Zer bide hartuko dute gobernuko alderdiek? Itun fiskalarena eta erreferendum adostuarena? Zer estrategia marraztuko dute ANCK eta Òmniumek? PDeCAT eta ERCri lotuta jarraituko al dute? Zer egingo dute CDRek eta sindikatuek? Bai batzuk bai besteak gai izango ote dira prozesua errepresioaren aurkako matxetatik bereizi eta eskubide politikoen alorrera eramateko? Eta, galderarik garrantzitsuena: zer egingo du herriak, hau da, orain dela urtebete autodeterminazio-eskubidearen gauzapena bere gorputzarekin defendatu eta bermatu zuen kaleko jendeak?

Vincent Andrés Estellés valentziar poetaren "Egunen batean ezingo dugu gehiago eta orduan dena ahal izango dugu" hura berriro etorriko dela nabarmendu dute elkarrizketatu guztiek eta oraingo honetan ezin izango dela herriaren borondatea bahitu eta zapuztu zuten agintari politikoen esku utzi. Iazko gertakizunetan jendeak lehenbizikoz bizitu zuen gai zela, ahalmena zeukala, estatu-aparatu eta elite politiko-ekonomikoei aurre eginez, legalitatearen aurretik zilegitasuna jartzeko. Eta bizipen hori ez da berehalakoan ahazten.

Alejandra Rayas

“Mobilizazio baketsuaren sendotasuna da Kataluniaren itxaropena”

Barcelonetako Mediterrània eskolako erasoetan Espainiako Poliziak zauritu izanagatik gogoratzen du batek baino gehiagok Alejandra Rayas (Queretaro, Mexiko, 1970). Urriaren 1eko lehen urteurrena betetzear dela, eta, kolpatu zuen guardia zibilaren aurkako epaiketarekin zer gertatuko den jakiteko “adi” dagoen bitartean elkarriketatu dugu.

Saioa Baleztena

@SaioB

ARGAZKIA: JORDI BORRÀS

Noiz eta nola iritsi zinen Bartzelonara?

Ikasketek ekarri ninduten duela 25 urte Bartzelonara. Hasieratik, harrituta gelditu nintzen gizarteratzeko izan nituen erraztasun eta azkartasunagatik. Aldiz, ezustekoa izan zen, beste hainbat zentzutan, Mexikon Espainiaz ezagutzen zenak ez zuelako zerikusirik errealitatearekin. Gogoratzen dut zail zitzaidala ulertzea zergatik urratu nahi zituen Espainiako Estatuak bertako altxor izan beharko liratekeen kulturak. Gerora ulertu nuen, behar bezala itxi gabeko gerra zibilaren zauriek irekita jarraitzen zutela, garbiketarik egin gabe...

Zergatik bozkatu zenuen urriaren 1eko erreferendumean?

Nire *leitmotiv*-a betidanik izan delako ahulen alde borrokatzea, ibilbide luzea egin dut pobrezia eta desberdintasunen kontra eta, aldeak alde, katalanak zapalduak izan dira. Ez pentsa, ni ez naiz nazionalista, herrialde batzuetan bizi izan naiz eta ez dut mugaldetan sinesten. Baina Espainiako Estatuak Katalunian hizkuntza, hezkuntza, eta erabakitze eskubidea zapaltzen dituela ikusi nuenean gogoeta egin nuen. Nire buruari eskatu nion mugen kontrakoa izan arren, Katalunian eragiten ari zi-

ren minaren aurrean nola jokatu erabakitze. Eta argi eta garbi ikusi nuen, ahulena gatazka honetan Katalunia zela, erraldoi boteretsu bat zuelako aurrean, euren askatasunerako urrats oro gelditzen. Jende askori gertatu zaio, hau ez da independentziari buruzko auzia, giza eskubideen bermeaz ari gara.

Zer gertatu zen urriaren 1ean Bartzelona-ko Mediterrània eskolan?

Nire bikotekidearekin batera, goizean goiz esnatu eta auzoko eskolara joan ginen bozkatu asmoz. Ilaran lasai-lasai gosalitzen bukatu genuenean, bat-batean, Espainiako Polizia etortzen hasi zen. Urduritasuna agerikoa zen inguruan. Jendea biltzen hasi zen, antolakuntzatik iragarri bezala, poliziak sartzen ez uzteko, eta orduan nire mutil-laguna galdu nuen. Polizia kolpeka hasi eta bere bila hasi nintzenean, abisurik gabe, bizkarretik jaso nuen lehen borra kolpea aurpegian. Agenteari begiratu eta beste kolpe batekin zigortu ninduen. Nahasita gelditu nintzen minagatik. Kezkatuta nintzen nire mutil-laguna lurtean zegoela ikusi nuelako. Berarengana hurbiltzen saiatu nintzen eta hirugarren kolpe bat jo zidaten orduan. Hor bai, tokiz kanpo gelditu nintzen. Larrialdietara eraman ninduten.

Fisikoki zein izan ziren erasoaren ondorioak?

Masailezurra eta sudurra hautsi zizkidaten, baina okerreana, begian egin zidaten hematoma izan zen. Sekulako mina ematen zidan eta bi hilabete behar izan nituen aurpegiko zauriak sendatzeko. Zaila izan zen. Nahi gabe nire kasua publiko egin zen eta ez nuen etxetik aterata nahi. Gainera, indarkeriaren kontrako borrokaren aldarri izan naiz nire ibilbide profesionalean, eta zaila zitzaidan, lan egiten dudan umeen aurrean aurpegia ubelez josita agertzea.

Egunean bertan jarri zenuen salaketa. Zertan da?

Abantaila da gertakarien irudi asko lortu dugula, eta nire bizilagun batek grabatu eta aurkeztu zuen bideo bati esker informazio baliagarri asko jaso dugu. Miresgarria da jendeak frogak biltzeko egin duen lana. Horri esker jakin izan

dugu hiru kolpeak polizia berak eman zizkidala eta dagoeneko identifikatu dutela. Ulertu nahi dut deklaratzera deitu dutela, eta aurrerantzean, ikusiko dugu zer gertatuko den.

Adorez ekin eta larrialdietatik atera bezain pronto joan zinen bozkatzera.

Noski. Duintasunagatik. Adierazpen askatasunean eta erabakitze eskubidean sinesten dut eta, beraz, jipoiek ezin zuten nire erabakitze eskubidea urratu. Hasitakoa bukatu behar genuen, txalo artean hartu ninduten eta hunkigarria izan zen.

Hain zuzen ere, urriaren 1ean zeurea bezalako erasoak ikusi ondoren, bozkatzeko asmorik ez zuen jende asko azkeneko joan zen botoa ematera.

Bai eta oso pozgarria izan zen erantzun hori ikustea. Beldurra zabaldu nahi zuten eta kontrakoa lortu zuten. Penaga-

» **“Adierazpen askatasunean eta erabakitze eskubidean sinesten dut eta, beraz, jipoiek ezin zuten nire erabakitze eskubidea urratu”**

ria da eragindako mina, baina, jende askok begiak ireki zituen Poliziaren eraso bortitzak ikustean.

Urtebete pasa da eta, errepresioaren gainetik, milioi bat lagun atera zen Diadan kalera.

Kataluniako mobilizazioak ez du aurrekaririk. Beste behin, Espainiak beldurraren kultura erabili du gizartea apaltzeko, baina indartu besterik ez dute

egin. Are gehiago, mobilizazio baketsuaren sendotasuna da Kataluniaren etorkizunaren itxaropena.

Herriarrek argi duten arren, independentismoa bide-orririk gabe dago orain. Zer deritzozu alderdi politikoen jarreraz?

Tira, ordezkari nagusiak espetxeratu eta erbesteratu daude, beraz, pazientzia falta eta presa ez dira bidelagun onak izango. Funtsezkoa da gogoeta sakona egin eta ondoren ibiltzen hastea. Bide-orririk funtsezkoak dira, baina gogoetarik gabe, noraezean ibiliko gara.

Inoiz bozkatzeko duzu berme guztiekin antolatutako erreferendum batean?

Noski, zalantzarik gabe. Nire ametsa da demokrazia orok bermatu beharko lituzkeen eskubideak errespetatu eta justizia egiten duen mundu batean bizitzea. Eta ziur naiz Kataluniak lortuko duela.

Jordi Pesarrodona

“Eraso faxistak eteteko gai izango da Kataluniako mugimendu baketsua”

Irailaren 20an Espainiako Poliziak Generalitatearen Herrizaintza Sailean egindako miaketak salatu asmoz sudur gorria jantzi zuen guardia zibilen aurrean Jordi Pesarrodona (1960). Pailazoa eta Sant Joan de Vilatorradako kultura zinegotzia (ERC) da. Urriaren 1ean, bere herriko eskolan erresistentzia egiteagatik auzipetu zuten. Lau delitu egotzi zizkieten: desobedientzia, autoritatearen kontrako erresistentzia larria, lidergo iskanbilatsua eta gorrotoa sustatzea.

Saioa Baleztena

@SaioB

ARGAZKIA: JORDI BORRÀS

Zertan da zure auzia?

Auzia probisionalki artxibatu ondoren, eta helegitea aurkezteko epea amaitzeaz zela, Manresako Fiskaltzak helegitea jarri eta orain zain gaude, Guardia Zibilaren salaketa faltsuaren ondorioz egotzen zizkidaten hiru delituen ebazpena jakiteko.

Urtebete igaro da. Zer moduz zaude?

Jendearen babesari esker, ongi. Milaka lagunek jarri pailazo sudurrek eta adierazitako elkartasunak itxaropena ematen dute. Aitortu behar dut hasieran beldur nintzela mobilizazioa desaktibatzeke zegoen arriskuagatik, baina agerian da mobilizazioak luze iraungo duela.

Urtebete igaro da guardia zibilen ondoan pailazo sudurra jantzi zenuenetik. Zein irakurketa egiten duzu?

Sekula ez nuen imajinatuko, 1993an protesta sinboliko bera Bosniako mugaldeko soldadu batekin egin ondoren, bake aldarri eta armen erabileraren kontra pailazo sudurra jartzeagatik, Espainiako Estatuak auzipetuko ninduenik. Perspektibaz begiratuta, leziorik

garrantzitsuena da gisa honetako ekimen sinboliko baketsuak ezinbestekoak direla, baina, ekarriko zituen ondorioak kontuan hartu gabe ezin direla egin.

Damu zara?

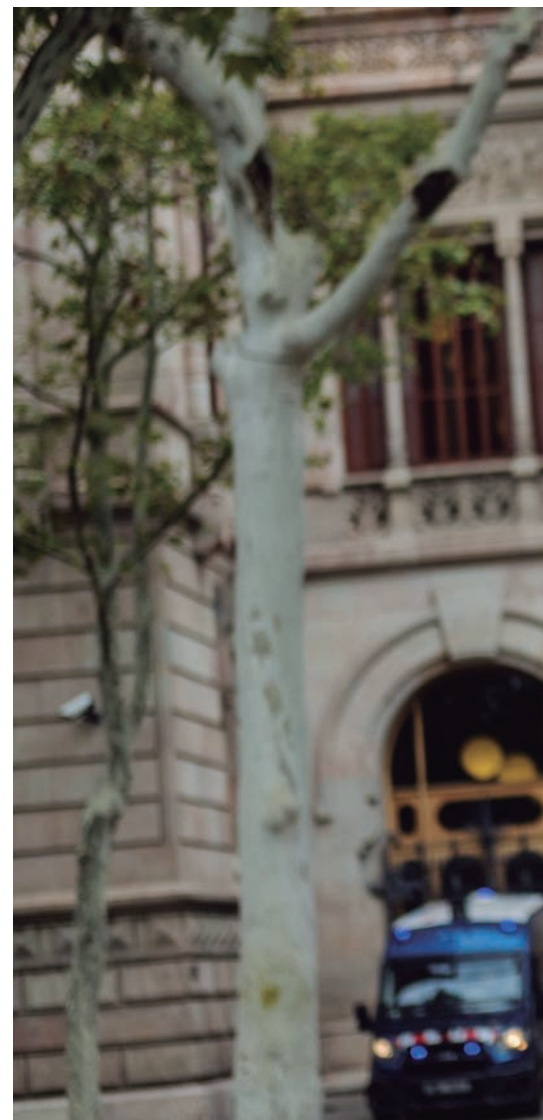
Inolaz ere ez, berriro ere egingo nuke. Baina, hori bai, Katalunian testuingurua dagoen bezala egonik, ezinbestekoa da zentzu guztietan aholkatuta eta babes-tuta jokatzeko.

Gerora etorriko zen urriaren 1eko polizia eraso. Espero zenuen?

Miaketen ondorengo gauean sentsazioa izan nuen nire kontra etorriko zirela. Nik ordura arte ez nuen herio mehatxurik jaso, eta gau hartan milaka jaso nituen, tartean Guardia Zibilaren forotik, orain ilegaltzat jo dutena. Hori bai, ez nuena espero zen Polizia hiritarren kontra kolpeka hastea. Ikaragarria izan zen.

Carles Puigdemont-ek bozkatzeko zuten eskolari eraso egin zioten lehendabizi, eta bigarrena zurea izan zen. Zergatik?

Ni nintzelako. Nire herrira etorri zen Guardia Zibilaren komandoak gerora baieztatu zuen bezala. Pailazo sudurra

jarri izatearen mendekua bilatzen zuten, eta lortu dute.

Erabakitzeke eskubidearen kontrako eraso faxistek uda markatu dute. Zer deritzozu?

Erasoak ez dira asko izan, baina, bai baxiatiak. Nire kasuan bi eraso mota sufritu ditut. Batetik, orain arte herrian estimatua nintzen eta azkenaldian bizilagun asko etorri zaizkit garrasika. Bestalde, eraso fisikoak ere nagusitu dira. Preso politikoak Lledoners espetxera ekarri zituztenean, adibidez, CDR-etako mutil bati eraso egin zioten eta erasotzaileak lasai eta aske daude.

Zein da halako erasoak saihesteko gakoak?

Kataluniako mugimendu baketsua gai izango da baita eraso faxista horiek ete-

teko ere. Epez kanpo dagoen Espainiako Estatuko azken txinpartak bizi ditugu. Lazo horiak kentzen dituzten oldarkortasun berarekin kendu nahiko ligukete lepoa. Gomendio bat ematen diet: har dezatela independentismoa eredutzat eta izan daitezela sortzaileagoak haien aldarrikapen faxistak egitea.

Zure auzia, zoritxarrez, ez da bakarra. Valtonyc azkenik ez dute estraditatu.

Beste behin agerian gelditu da Espainiako justiziaren gaitasun eza. Espainian ideiak jazartzen ari dira eta adierazpen askatasunaren kontrako eraso irmoa besterik ez da Valtonyc auzia, diktadura garaian ere parekorik ez duena. Edozein modutan, berri ona da Europako justizia jokoz kanpo uzten hasi izana Espainian gertatzen ari dena.

» “Espainian ideiak jazartzen ari dira eta adierazpen askatasunaren kontrako eraso irmoa besterik ez da Valtonyc auzia, diktadura garaian ere parekorik ez duena”

Zenbateraino da mesedegarri zeure alderdiak babestu zuen Espainiako gobernu aldaketa?

Zentsura mozioa albiste ona izan zen Espainiarentzat, baina ez Kataluniarentzat. Sanchez Rajoy baino hobea da, baina, sozialistak gatibu egongo dira. Orain arte eginiko urratsekin egiaztatzen da PPK errepresioa egin duela aurpegia estali gabe, eta, PSOEK, aldiz, estalita.

Zer gertatuko da hemendik aurrera?

Denbora behar izan dugu indarrak hartzeko, udazkenean hamaika ekitaldi baketsu antolatuko dugu. Bi aukera daude, azken 70 urtetan ikusi ez den errepresio bortitzaren gorakada ala Kataluniako Errepublikaren eraketa. Eta esango nuke, uste baino gertuago eratuko dugula Kataluniako Errepublika. ■

Kilometroen eredu berria

KONTSUMITZAILE IZATETIK, PARTE-HARTZAILE IZATERA

Urriaren 7an Kilometroak jaia ospatuko dute Urretxu eta Zumarragan. Baina jai eredu hori gaur egungo testuingurura egokitu nahi dute ikastoletako kideek, eta dagoeneko iragarri dute 2020. urterako Kilometroen ereduja goitik behera aldatuko dela. Herritarrak kontsumitzaile soil izan ordez parte-hartzaile izan daitezela, trantsizio hori dute helburu.

Andoni Mikelarena

@Andonimik

ARGAZKIAK: URRETXU ZUMARRAGAKO IKASTOLA

“Jaiak komunitatea sortzeko guneak dira, gizarteak dituen arauak apurtu eta pertsonen artean arau berriak ezarzen direlako”. Jean Jacques Rousseau pentsalariaren hitzekin hasi du solasaldia Mikel Egibar Gipuzkoako Ikastolen jaiaren koordinatzaileak. Ondoan du Igor Elortza, hamahiru urtez Kilometroen koordinatzailea izandakoa. Biak aritu dira jai eredu berria erditu duen hausnarketa gidatzen. Hiru urteko prozesua izan da eta Gipuzkoako ikastola guztietako ordezkariak eta ehunka norbanakok hartu dute parte. Hamar premisatan laburtu dituzte hausnarketa prozesuaren ondorioak eta Elortzaren hitzetan, “eskaintzak premisa horiei erantzungo die”. Hala ere, oraindik ez dakite zehatz-mehatz zein ekintza antolatuko dituzten.

1977an egin zen lehenengo Kilometroak jaia, eta ordutik jendarte asko aldatu dela diote. Festak garaiaren arabera funtzio ezberdinak bete ohi ditu. Has tapenetan “sistemaren mugak gainditu eta jai baten bidez komunitate berri bat martxan jarri zen, euskararen, ikastolen eta hezkuntzaren inguruan eraikia”, azaldu du Egibarrek. 42 urte geroago, ordea, “gizartea aldatu bada ere jai ereduak berdina izaten jarraitzen du”.

Koordinatzailearen hitzetan, premisa hori ez da bakarrik ikastolen jaietan ematen. Euskal Herrian oro har jai eredu birpentsatu behar dela uste dute biek, gogoetak gainontzeko jaiei ere eragiten diela. “Paradigma berri bat” sortu nahi dute, “parte-hartzean, kooperazioan, jarduera kolektiboan eta onura sozialean” oinarrituko den jai ereduja. Beti ere “gure

nortasuna” plazaratuz, “herriko plazak harrobi kultural” bilakatuta.

Hausnarketa

“Oso ona izan da, baina berriz ez”. Ber garako Ikastolako zuzendariaren hitzak dira. Jaia amaitu eta horietan izan ziren bururatu zitzaizkion lehen hitzak, horrela kontatu zuen martxoan eredu berria aurkezteko Zumarragan egin zuten ekitaldian. Urtero, behin jaia pasata balorazioa egin ohi dute; Elortzaren esanetan, “balorazioa positiboa izan ohi da, ikuspegi ekonomikoari, antolakuntzari...” dagokionean, baina beti egon ohi da “baina” bat. “Ze jai mota daukagu? Ez al gara gure izaeratik urruntzen ari? Ereduaren gaineko kezka agerikoa zen”.

Egibarrek koordinazioa hartu zue nean, hausnarketa garatu ahal izateko

metodoa jarri zuen mahai gainean eta prozesuan zehar bi kontzeptu sarritan aipatu zirela dio Elortzak, “kontsumoa eta parte-hartzea”. Horra eredu berriaren erronka, herritarrek “kontsumitzaile izatetik, parte-hartzaile izatera igarotzea”.

“Jaiaren testuingurua bete-betean murgildu da sistema neoliberalaren barruan eta horrek arautegi eta funtzionamendu komertzialak lotura eta harreman konkretu batzuk izatera darama, jendearen parte-hartzea kontsumo materialera murriztuz”, dio Egibarrek. Eredu berrian, parte hartzeko esparru gehiago zabaldu nahi dituzte. Erronka jarri dute adibide gisa. 2013an abiatu zen aurreneko aldiz eta “gazteen artean arrakastatsua” da. Tolosako Ikastolak sortu zuen ekimena

» “Paradigma berri bat” sortu nahi dute, “parte-hartzean, kooperazioan, jarduera kolektiboan eta onura sozialean” oinarrituko den jai eredua. Beti ere “gure nortasuna” plazaratuz, “herriko plazak harrobi kultural” bilakatuta

*Ogitarteko eta pintxo
bero zein hotzetan
espezializatua*

Enbeltran kalea, 6
20003 Donostia
☎ 943 427 405

**Urretxu-Zumarragako
Udal Euskaltegia**

Maila guztiak
Aurrez aurreko taldeak
eta autoikaskuntza
Diru laguntzak

UZUE
KILOMETROAK 2018rekin bat

Labeaga 40A, Urretxu
Tel.: 943 723 310 / 628 811 062
euskaltegia@uzue.eus

eta Elortzak azpimarratu duenez, “eredua aldatzeko nahia behetik gora etorri da”.

29 ikastola, 29 plaza

Kilometroak urriaren aurreneko ateburuan mantenduko da. Bere indarra eta tamaina ordea urtean zehar egiten diren beste jaialdien arabera izango da. Orain arte ez bezala, hemendik aurrera herrialdeko ikastola guztiek hartuko baitute parte antolakuntzan. Urriko asteburuaren aurretik lau zapabost jaialdi egingo dira herrialdeko plazetan, eta Gipuzkoako ikastola guztiak arduratuko dira horiek antolatzeaz. “Gipuzkoan 29 ikastola daude eta beraz 29 plaza sortu nahi ditugu”, dio Egibarrek.

Aisialdi eredua ere aldatuko dute. “Oholtza, txosna eta kontzertu trinomiotik atera eta harrobi kulturala bultzatuko dugu”. Ikasleak, irakasleak eta gurasoak, guztiak izango dira sortzaileak. Orain arte ikusi ohi genuen kontzertu erraldoien formatua beraz amaitu egingo da, “ez gara tamainarekin obsesionatuko”, argitu du Elortzak. Neurriak ere eredu masifikatua elika-

» “Oholtza, txosna eta kontzertu trinomiotik atera eta harrobi kulturala bultzatuko dugu”. Ikasleak, irakasleak eta gurasoak, guztiak izango dira sortzaileak. Orain arte ikusi ohi genuen kontzertu erraldoien formatua beraz amaitu egingo da, “ez gara tamainarekin obsesionatuko”

tza eraman dituela uste dute, horregatik “mamiak izango du garrantzia” aurrerantzean.

Ezin ahaztu ordea Kilometroen helburuen artean xede ekonomikoa ere badela. “Sostengu ekonomikoa lortzeko bide berriak topatu nahian gabe, sostengu ekonomikoa biltzeak ez dezan eragin gure balioak alboratzea”, azaldu digu Elortzak. “Gure esparrua hezkuntza da”, eta zutabe horri eusteko antolatzen da jaia. “Eredu pedagogikoa eta jaia uztartu” behar direla nabarmendu dute eta ildo horretan ludikotasunari buelta bat eman diote. “Ludikotasunak ezin du soilik jolasean oinarritu”, dio Egibarrek, eta beraz Erronkaren eredua ere berrikusiko dute. 2020an, “sorkuntzarako gunea, eztabaidarako txokoa eta bestelako txokoak” ere martxan jarri nahi dituzte.

Urtero 1.500 eta 2.000 boluntario artean aritu ohi dira lanean Kilometroak aurrera atera ahal izateko. Horren garrantziaz jakitun, “komunitate hori elikatzen eta indartzen” jarraitu nahi dute ikastolen mugimenduko kideek, horixe baita ikastolek duten “altxor preziatuenetakoa”. Boluntario horiei “parte

BA AL DAUKAZU EDO ZAN DUZU INOIZ HIPOTEKARIK?

BA AL DAKIZU BANKETXEAK
KOBURATU ZIKIZUN
HIPOTEKA FORMALIZATZEKO
GASTUAK

(NOTARIA, GESTORIA, INSKRIPZIOA...)

BERRESKURATU
DITZAKEZULA ORAIN?

KONTSULTA DOAN

Goierriar guztien zerbitzura

Tel: 682 464 060 ZUMARRAGA E-mail: mendizabalabokatua@gmail.com

www.mendizabalabokatua.com

MICROBUS EGOKITUAK 19 plazatik 43 plazetara
Txangoak, bodak, bidaiak, sagardotegiak...

Egiburuberri poligonoa 13, 0V lokala
Orereta - Erretera

Tel: 943 008 579 - 656 704 021

www.erbibus.com / info@erbibus.com

“ZUBIAK BATUZ” IKASGELA BARRUAN ERE

Eredu pedagogikoan aldaketa nabarmenak egin dituzte azken urteetan Urretxu Zumarragako Ikastolan. Aniztasunaren kudeaketa gakoa dela uste dute, eta ikasle bakoitzak bere gaitasunak ahalik eta gehien garatu ahal izateko metodologia berriak jarri dituzte martxan.

Hirugarren aldiz ospatuko dute Kilo-metroak Urretxu Zumarragan. “Zubiak Batuz” lelopean, bi herrien arteko lotura estutzeaz harago herriko komunitate eta identitate anitzen artean zubiak eraiki nahi dituzte. Jaia bera ikastolako eredu pedagogikoaren isla izatea nahi dute, “jai inklusiboa”. Horretarako, aldaketak egin dituzte zenbait gunetan, Erronkan eta herri kiroletan kasu. Orain arte egon ez diren guneak ere jarriko dituzte.

Ikastola inklusiboa

Ikastolak plan estrategikoaren barruan du aniztasunaren trataera, inklusioaren ikuspegitik. Ikastolaren ekosisteman da goen aniztasuna zaindu eta “ingurukoak errespetatuz, norberaren gaitasunak ahalik eta gehien garatzea” dute helburu. Horretarako metodologia berriak jarri dituzte martxan.

“Aniztasuna modu integralean” ulertu behar dela dio Eli Altolagirre orientatzaileak. “Aniztasuna ez da bakarrik kultura desberdinetako familiak izatea”, adimen eta gaitasun ezberdineko ikasleak ere

aniztasunaren isla dira, adibidez. Ezinbestekoa da beraz ikasle bakoitzaren errealitatek abiatuta bere gaitasunak garatu ahal izateko tresna egokiak eskaintzea. Hor kokatzen du irakaslearen ardura Altolagirrek. “Irakasleak bidelaguna izan behar du”, tresnak eskaintzen dituen.

Aniztasun hori kudeatzerako orduan, orientazio departamentuak garrantzi berezia du. Irakasleak zerbait berezia igartzen badu, berehala orientazio departamentuarekin jarri ohi da harremanetan. Ikaslea gelatik atera beharrean, orientatzaileak sartu ohi dira gelara. “Lehen integrazio fisikoa egiten zen, orain aldiz integrazio integrala”, dio Altolagirrek.

Ikasketa kooperatiboa

Ikasle bakoitzaren gaitasunak ahalik eta gehien garatu asmoz, ikasketa kooperatiboa jarri dute martxan. Hezkuntza prozesua ikasle bakoitzaren interes eta motibazioetara egokitu behar dela uste du Altolagirrek eta beraz, programazioa ikasgelara antolatu ohi dute.

Ikasketa kooperatiboa garatzeko, ikasleak taldeka banatu ohi dira. Talde horiek hiru hilabeteko iraupena izan ohi dute eta taldearen barruan ikasle bakoitzaren rola aldatu egiten da. “Ikasleek elkar laguntzen dute”, bakoitzak bere gaitasunak eta jakintza ondokoaren esku jarritz, lankidetzatzatzea helburu. “Denok daukagu gaitasu-

na zerbaitetan aritzeko, kontua bakoitzari bere aukera eskaintzea da” azaldu du.

“Ikasle bakoitzaren funtzioak oso argi banatzen dira taldearen barruan”, eta ikasleak elkarren artean oso zorrotzak izan ohi dira. Proiektuetan buru-belarri inplikatzeko, eta “autonomia maila oso altua lortu ohi dute”.

Eredu hau martxan jartzeko irakasleen formakuntza gakoa izan da. Javier Bahon irakasle eta pedagogoarekin laguntza izan dute horretarako. “Denok ilusio handia dugu proiektuarekin eta irakasleen belaualdi aldaketak aukera berriak zabaltzen dizkigu” uste du Altolagirrek. Gurasoek ere formakuntza saioak jaso dituzte, eta saio horietan zalantza ugari planteatu dituztela azaldu du orientatzaileak.

Konfiantzaren pedagogia

Haur Hezkuntzan, konfiantzaren pedagogia abiatu dute, espazio irekiak hobetsiz. Ikasle bakoitzak bere interesen arabera garatu ohi du ikasketa prozesua. “Konfiantzaren pedagogia oso dinamikoa da, ikasleak etengabe esperimentatzeko aukera baitute”, argitu du Altolagirrek. Lortzen ari diren emaitzekin “oso gustura” daude, bai irakasleak, bai gurasoak.

Jaia bezala, ikasketa eredua ere gaur egungo testuingurura egokitzen ari dira Urretxu Zumarragako Ikastolan. Ikasgela barruan zein kanpoan identitate anitzen artean zubiak batuz.

UZTARRI
JATETXEA

janari
tradizionala

© 943 148 321 · Aizarnazabal
www.uztarrijatetxea.com

URPA
autobusak

22, 28, 31, 55 eta 60
plazakoak

Autobus literadunak
Europar zehar ibiltzeko

Ubilluts auzoa · 55. poligonoa · 9. eraikina · 4
Andoain (Gipuzkoa) · Tel.: 943 305 050
www.autocaresurpa.com · info@autocaresurpa.com

Intxausti
harategia · urdaitegia

Juan Martin Intxausti

Grupo La Salve, 33
Azpeitia (Gipuzkoa)
© 943 810 489 / 687 527 664

IBARROLA BEHEKOA
BASERRIA

LAURGAIN AUZOA · 20809 AIA
PAGOETAKO NATURA PARKEA
© 943 83 45 49 / 659 21 53 92
ibarrolabekoa@hotmail.com
www.ibarrolabekoa.com

hartzeko beste bide batzuk" ere eskaini nahi dizkiete.

"2025ean ez dakigu nolako eredua izango dugun" dio Elortzak, eredu berria ez baita "betirako" izango. Gakoa "eten-gabeko doikuntza" dela diote, beti ere abiapuntu gisa hausnarketa prozesuan erditutako premisak hartuta. "Kilometroak premisa horien baitan eta premisa horiek betetzeko antolatu behar dugu".

Hamar premisak

1) Ikastolen mugimenduaren misioaren isla izan behar du jaiak. 2) Ikastolen Elkartea sendotzeko (mugimendu-korporazio bezala) balio behar du. 3) Ikastolen Jaia nori zuzentzen zaion argitu: Ikastolen komunitatea sendotu. 4) Kontsumoa murriztu; parte-hartzea areagotu. Ludikotasunaren bitartez aurrez aurreko harremanak sendotu. 5) Naziotasuna indartu. 6) Misioaren arabera jaiaren xede ekonomiko-errentagarria birkokatu. 7) Ikastolen aldeko jai eguna

urte osoko prozesuaren emaitza izatea. 8) Jai(en) formatua(k): berritzailea, garaikidea, eraldatzailea. 9) Jaiaren dimentsioa birkokatu. 10) Ikasleak ahal-ndu.

Euskal Herri osoa xede

Kilometroak Gipuzkoan antolatzen bada ere, Euskal Herriko beste herrialdeetako ikastolen parte-hartzea bultzatuko dute aurrerantzean. Naziotasuna indartu nahi dute, eta horretarako leku guztietako herritarren artean harremanak sortzea garrantzitsua dela uste dute. Ikastolen mugimenduak bost jai antolatu ohi ditu urtero eta guztiak eraldaketa prozesuan badaude ere, "bakoitzak bere erritmoa eta errealtatea" dituela azpimarratu dute Gipuzkoako arduradunek, nahiz eta ziur dauden "egunen batean guztiek bat" egingo dutela. "Kontzientzia piztu nahi dute" jaiaren bidez, "euskararen erabilera, parte-hartze eredua eta osasuna" alorretan, besteak beste. ■

MONDRAGON Kilometroak eginez

MONDRAGONen kooperatibok bidea egin dugu euskal kultura, ohiturak eta hezkuntza babesten: Kilometroak! Aurten Urretxu-Zumarragan dugu hitzordua. Zu2ak 1uz.

www.mondragon-corporation.com

IRAULTZA TXIKIEN AKANPADA

*Herri mugimenduek
elkar indartzeko
espazioa*

Euskal Herriko herri mugimendu ugaritako kideen eta bestelako gizarte eredu baten alde borrokan ari diren herritarren plaza bihurtu da iragan den asteburuan Gipuzkoako Zubieta herria. Lurralde Askea kolektiboak deitutako Iraultza Txikien Akanpada egin dute.

Madi Txintxurreta Agirregabiria

@mtxintxurreta

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Instituzioek begiz jota duten herrian, erraustegiaren eta makro-kartzelarekin gutxi ez, eta kuartel militar berri baten mehatxupean den Zubietan hartu du lur Iraultza Txikien Akanpadak aste-buruan. Bere burua “ongi bizitzearen euskal errepublika ipar duten lagunen kolektibo txikia” gisa definitzen duen Lurralde Askea komunitateak antolatatu du egitasmoa, herrigintzako beste hainbat eragilerekina batera.

Zubietako kanpaldiak Euskal Herriko herri-mugimenduetan borrokan diharduten pertsonen elkar ezagutzea eta beraien artean saretzea izan du helburu, jakintzaren, beharren eta estrategien kolektibizazioa ardatz. Horrela, eskualde ugaritako eta jatorri militante anitzeko herritarrak elkartu dira. “Azkenengo urteetan, sumatzen da Euskal Herrian badaudela kapitalismotik eta patriarkatutik kanpo bestelako alternatibak eraikitzeak aurrera-pausoak ematen ari diren herri-mugimenduak, baina badirudi nahiko atomizatuta daudela. Kanpaldi hau kolektibo horiek saretzeko saiakera izan da”, azaldu du Irati Tobar Eguzkitza kanpaldiko antolatzaileetako batek. Zubietako espazio antipatriarkal, antikapitalista, komunitarioa, autoeratu, autokritikoa, borrokalarioa eta alaia bilakatzen saiatu dira hiru egunez. “Esperimentu bat izan da, eta ikusi dugu oso harrera ona izan duela. Herri mugimendu edo borroka ugaritan aritzen diren kideen sentsazioak jaso nahi genituen, eta badakigu harreman sare bat sortu dugula. Horrek ez du esan nahi bestelako eredu baten alde egingo duen komunitatea guztiz eratuta dagoenik, eta aurrera begira harreman sare hau nola elikatu asmatu beharko dugu”, iritzi du Tobarrek.

Irailaren 21ean, ostirala, abiatu dira “ongi bizitzeko hiru egunak”. Lo-zakuak besazpian hartuta hasi zen agertzen jendea arratsalde partean, Zubietan gertatuko zenaren jakin-minez eta gogoz. Galderak zekartzan jendeak, eta galderak izan ziren kanpaldiko abiapuntua. Jakintza kolektibizatzea eta arnas luzeko gogoeta bultzatu dituzte uneoro, eta hitzaldiak eta mahai-inguruak izan dira horretarako tresna. Ostiralean izan zen lehen mahai-ingurua, “*Lurrikaren erdian gu berri bat?*” izenekoak, Euskal Herriko Eskubide Sozialen Karta, Emakumeen Mundu Martxa eta Amankomunak sarearekin.

Plazaratu den gai-zerrendaren sailkapena eta kanpaldiaren gida-lerroa lau bloketan fokatu nahi izan dituzte, antolakuntzako kide Odile Arrieta Lakak azaldu bezala: “Batetik, herri mugimenduek edo bestelako Euskal Herri bat amesten dugun kolektiboek zein zapalkuntza pairatzen ditugun identifikatu dugu. Bestetik, zapalkuntza horiek gainditzeko garatu ditzakegun estrategia komunak aurkeztu ditugu; konspiratu dugu boterearen aurrean zertarako gai izango ginatekeen guztiok batuz gero, eta azkenik, ekintza bat, erraustegiaren aurkako martxa”.

Kolektiboan berrasmatzten

Kultura politikoa berrasmatzeko eta hostoberritzeko beharra azaleratu da etengabe, eta horrek subjektu politikoek eta kolektibo desberdinek boterearen aurkako borrokan zer espazio hartzen duen birplanteatzera eraman ditu Zubietara hurbildu direnak. Kolektiboan pentsatzen jarrita, nola eraiki “gu” politiko berri bat, maila nazionalen zein tokikoan eragingo duena? Nondik eta zer zilegitasunekin saiatzen gara hegemonia apurtzen? Nola josi herri-mugimenduetako zaintza sareak?

“Gu” berri hori sortzeko prozesua “luzea” dela dio Arrietak: “Komunitatea eratzeko oinarri batzuk finkatzen ari gara guztion artean, eta ondoren ikusiko dugu hemendik ‘gu’ berri bat edo asko sortuko diren”. Bestalde, identitatearen eraikuntzan “militantzia likido” deritzenaren oreka ezinbestekotzat jo da, kanpaldian bertan ikusi denez joan-etorriak etengabeak izaten baitira militantzian. “Joan-etorri horien oreka lortzeko komunitate sendo bat behar dugu. Gaur egun herri mugimenduetan saiatzen gara zaintza pertsonala babesten, baina mugimenduaren zaintza ere egin behar dugu, eta oinarri sendoak sortu, etsaia ere sendoa delako”, iritzi du Tobarrek. Bilgune Feministako Saioa Iraolak gako batzuk eman zituen igande goizean, “*Jendarte likidoa, militantzia likidoak?*” saioan: “Biluztuz jantzi, artikulatu eta errora jo”. Hau da, subjektu politikoaren eta aniztasunaren kudeaketa, mugimenduaren antolaketa eta politika erradikaletatik ekitea.

Aniztasuna hizpide, larunbat arratsaldean Euskal Herriko subjektu politiko orokortuaren analisia egin zuten, “Behetik eraldatzen, mugimendu txuri

klase ertainekotik?” mahai-inguruan. Mugimendu feministako ekintzaile kolonbiar Gladys Giraldo, Ongi Etorri Errefuxiatuak eta Feministaldiko kide Anabel Sanz eta Munduko Emakumeak “Babel”-eko Afaf Al Haoui izan ziren gonbidatuak. Eztabaidatu zuten nola ordezkatzeko den aniztasuna Euskal Herriko herri-mugimenduetan, eta zalantzan jarri zen mugimendu txuri eta klase ertainekoak kapitalismoaren eta patriarkatuaren aurkako borrokan duen zilegitasuna.

Larunbat goizean “Bizitza burujabetza: alternatibak ezagutzen eta saretzen” mahai-inguruan egun Euskal Herrian boteretik eraikitako sistemaren bazterretik dagoeneko lanean diharduten proiektu ugari aurkeztu zituzten, eta erakutsi konspiratutakoa errealtate bihurtzeko. Abaraskak etxebizitzaren jabetza pribatuarekin bukatzea aldarrikatu zuen, Orduñako trantsizio agro-ekologikoa azaldu zuen Marijo Imazek, Mbolo kooperatibako migranteek garbiketa kooperatiba sortzeko ideia azaldu zuten, Garestik joandakoek herriko erroten bitartez energia burujabetzarako bidea azaldu zuten, Koop57k pertsona erdigunean jartzen duen finantza zerbitzua aurkeztu zuen, Arteako Bentan errefuxiatuekin komunitatea nola sortzen ari den azaldu zuten eta Bartzelonako Sants auzoko ibilbide kooperatibo eta eraldatzailea aurkeztu zuten azkenik.

Zortzi hitzaldi eta mahai-inguru egin dituzte guztira, eta aipatutakoez gain askotariko gaiak landu dira bertan: herri mugimenduen eta instituzioen arteko harremanak, eraso matxistak kolektibo sozialetan, burujabetza esperientziak lurraldean nola txertatu eta Kataluniako prozesua, besteak beste.

Iraultza Txikien Akanpadak Euskal Herriko txoko ugaritako eta militantzia esparru anitzeko pertsonak bildu ditu Zubietan, eta ezin zuten elkarrekin konspiratzeko aukera galdu. Larunbat arratsaldean “konspirazio erraldoia” egitera deitu zuten Bizitza da Handiena dinamikako kideek dinamizatuta, eta eskualdeka talde txikitik banatuta, tokian tokian egin daitezkeen ekintzak pentsatu zituzten, “Zer? Nola? Noiz?” galderei erantzunez. Bertan esandakoak gauzatzeko derrigortasunik gabe, hor atera ziren ideia zaparrada, Euskal Herri mailan, lokaletik abiatuta eragile so-

Lehen argazkian, herri mugimenduen eta instituzioen arteko harreman korapilatsuaz mahai ingurua. Bigarrenean, haur batzuk jolasean. Hirugarrenean, erraustegia gelditu daitekela erakutsi zutenei aitortza.

zialak antolatzen joateko beharra eta kideen arteko harreman sareak.

Konspirazio eta gogoetatik harago, aisialdirako tarterik ere izan da Zubietan. Ostiral gauean Erradikalak gara! bertso-antzezlanak izan zen, larunbat bazkalostean Nerea Arriola aktorearen Buruhaustea bakarriketa, arratsaldean *Thorearen inguruan musika poesia eta misterioa* performancea eta larunbat gauean Pobresiak poesia emanaldia eta Rukularen kontzertua.

Umeek ere erabakimena

0 eta 99 urte bitarteko jendea elkartzea zen Iraultza Txikien Akanpadaren asmoa, eta iraultzaile txikiek euren espazioa izan zuten kanpaldian. Ez dira izan kanpaldiaren kontsumitzaile soilak, antolatzaileak baizik. Beraiek ere asanbladak egin dituzte, zertan jolastu eta zertan lagundu erabakitzeko. “Oso polita izan da haurrei erabakitzeko eskubidea ematea. Jolasten, pankartak egiten, mahaia jartzen eta beste mila gauza egiten aritu dira, kanpaldia aurrera atera ahal izateko”, azaldu du Arrietak.

Ideietatik ekintzara

“Kanpaldiak, bizimodu komunitarioa eraikitzeaz gain, praktikan ekintza bat egitea zuen helburu, Euskal Herrian gaur egun aktibo dagoen borrokaren batean eragitea. Horrexegatik egin da kanpaldia Zubietan, erraustegiaren eta makro-kartzelaren aurkako mugimendu indartsua sortu delako. Zubieta hiltzen ari dira eta bultzada bat eman nahi izan diogu horren aurka borrokan ari den mugimenduari”, esan du Irati Tobar Eguzkitzak.

Horrela, Iraultza Txikien Akanpadari bukaera emateko, Zubietako erraustegi proiektua aurreko legegintzaldian geldiarazi zuten arduradun politikoei orain arte jaso gabeko aitortza egin zieten.

Erraustegiaren Aurkako Mugimenduko ordezkariek oholta gainera deitu zituen lehenik gaikako bilketa orokortuan ezartzen aitzindariak izan ziren udaleko orduko alkate edo zinegotziak: Xabier Mikel Errekondo (Usurbil), Marian Beitialarrangoitia (Hernani), Enrike Lekuona (Oiartzun) eta Joxemari Iturbe (Antzuola). Horiekin batera, San Marko mankomunitateko aginte postuetatik ahalegindu ziren Ricardo Ortega (Lasarte-Oria) eta Imanol Azpiroz (Usurbil). Bestetik, 2011-2015 legealdian Gipuz-

koako Foru Aldundiko eta GHK kontsorzioiko karguetatik Zubietako erraustegiaren proiektua bertan behera utzi zuten agintariak: GHKko lehendakari zen Ainhoa Intxaurrendieta eta Gipuzkoako Foru Aldundian Ingurumen diputatu izandako Juan Jarlos Alduntzin eta Iñaki Errazkin. “Denis [Itxaso], [Jose Ignacio] Asensio, Markel Olano, [Karlos] Ormazabal... Soldatak enbargatuko dizkiguzue, behar bada etxea kenduko diguzue. Azken finean, etorkizuna lapurtu nahi diguzue. Baina egindakoa-ekin harro gaude. Eta, entzun, harro eta ozen esango dizuet: berriro ere geldituko dugu erraustegia. Gure amonen etxeak iraunen du zutik! Gora Zubietal”, bota zuen zorrotz Intxaurrendietak.

Azkenik, Gipuzkoa Zutik kolektiboak deituta erraustegira martxa egin zuten. Antolakuntzatik biolentziarik ez zela erabiliko eta desobedientzia zibila praktikan jartzera zihoazela gogorarazten ari ziren bitartean, adin guztietako ehunka pertsonak buzo zuriak jantzi zituzten eta martxa abiatzeko prestatu ziren. Ertzaintzaren helikopteroak gertutik jarraitu zituen manifestarien pausu guztiak.

Bi zutabetan banandu zen martxa mendiaren magalean, eta zutabe bakoitzak bere bidea hartu zuen. Berdez apaindutako erraustegira gerturatu ziren bi blokeak, baina martxa geldiarazteko polizia dispositibo zabala prest zegoen herritarrek iritsi orduko, mendi-bide guztiak itxiz. Erraustegiren albora iristea lortu zuen zutabeari eraso egin zion Ertzaintzak. Jarrera oldarkorra erakutsi zuten, borra-kolpeak eta bultzakadak egon ziren, eta hainbat zauritu eraginez. Ertzaintzaren jarre-
rak, ordea, ez zituen apaldu jendearen indarrak. “Lortu dugu agerian uztea beraien negozioa zer indarkeriarekin ateratzen duten aurrera”, adierazi zuten Zubietako plazara jaitsi zirenean.

ITAre irakaspenak

Zubietak gainezka egin du, Iraultza Txiki-
en Akanpadako antolatzaileen aurreikuspen guztiak gaindituz. “Gu txikitakunetik abiatu ginen, eta kudeaketan nabaritu dugu gainezka egin dugula, azkenean ondo antolatuta aurrera egitea lortu badugu ere”, esan du Tobarrek.

Ongi bizitzeari eskainitako hiru egunak ilusioz igaro dira, aliantzak eraiki-

Bi zutabeetako bat erraustegia egiten ari diren eremura heldu zen. Bide moztan ikus daitezkeen ertzainak, azkenean, herritarren aurka oldartu ziren hainbat lagun zaurituz.

tzen jarraitzeko gogoz. Bertaratutakoek jarrera parte-hartzailea erakutsi dute, bai antolatutako ekimenetan eta baita kanpaldia aurrera ateratzeko lanetan ere. Mamuak eta kezkek ere izan direla aipatu du Tobarrek: “Botere harremanak eta sistemak eraiki dituen zapalkuntzak ez daude gugandik kanpo, baina, hala ere, oso garrantzitsua da egoera horiek esplizitatu egin direla”. Arrietak, bestalde, esan du horrelako ekimenetan “zaila” izaten dela aisialdiari balorea ematea, “edukia” osatzera bideratzen baitira normalean indar gehienak. Hala ere, antolakuntzako kide biek nabarmendu dute “horrelako espazio baten” beharra zegoela, eta esperientzia “oso positiboa” izan dela. Iku-siko da behetik gora antolatzen ari den komunitate honen hurrengo urratsak zein izango diren. ■

MEXIKO 68KO SARRASKI ZENBATEZINA

Nagore Irazustabarrena
Uranga
@irazustabarrena

Mexiko Hiria, 1968ko urriaren 2an. Neurri demokratikoak eskatzen zituen ikasle mugimenduak deituta, jendetza bildu zen Hiru Kulturen plazan. Hamar egun geroago Joko Olinpikoak hasiko ziren hirian bertan eta uztailan piztutako mugimenduak kirol ekitaldia baliatu nahi zuen gobernuaren abusuen berri mundu osoan zabaltzeko. Hauxe zen haien kontsignetako bat: “Ez dugu joko olinpikorik nahi, iraultza nahi dugu”. Gobernuak, aldiz, mundu guztia Mexikora begira egongo zela jakinik, Jokoen distira zikin zezakeen edozein orban garbitzea zuen helburu. Eta arratsalde horretan bertan ekin zioten horri.

18:10ak aldera armada eta Olinpia Batailoia izeneko frankotiratzaile talde paramilitarra tiroka hasi ziren plazan bildutako milaka manifestarien aurka. 500dik gora pertsona atxilotu zituzten eta hil, dozenaka eta dozenaka.

Biharamunean, Mexikoko hainbat egunkarik manifestariak “terroristatzat” jo zituzten eta Mexikoren “irudia zikintzeko eta jokoak zapuzteko” ahallegina leporatu zieten. Errepublikako Lehendakariak adierazi zuen “operazioari esker arazoa eragin zuen asaldura itzali” zutela eta Joko Olinpikoetan “lasaitasuna bermatuta” zegoela.

Horrenbestez, urriaren 12an jokoak inauguratu zituzten, Gustavo Díaz Or-

Mexikoko armadako soldaduak 1968ko urriaren 2an, Hiru Kulturen plazako sarraskiaren ondoren. Handik hamar egunera hasi ziren Mexiko Hiriko Joko Olinpikoak.

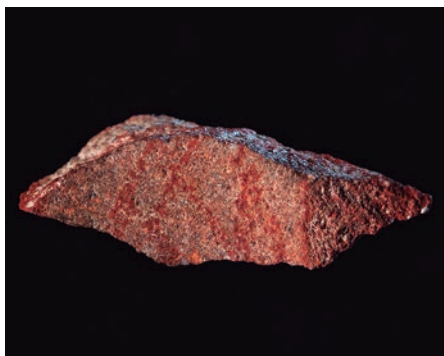
MEGALOPOLIS MX

daz presidentea buru zuen ekitaldian, eta *Bakearen Joko Olinpikoak* izendatu zituzten, lotsagorritu gabe.

Urriaren 27an amaitu ziren jokoak. 112 herrialdeetako 5.516 atletek parte hartu zuten (4.735 gizonezkoak eta 781 emakumeak) 20 kiroleko 172 probatan. Jokoen zenbakirik nabarmenenak Bob Beamonen jauziaren 8,90 metroak izan ziren ziurrenik; luzera jauziko munduko errekor hura 22 urte eta 10 hilabetez egon zen indarrean. Baina irudi nagusia Tommie Smith eta John Carlosena izan zen; 200 metrotako urrezko eta brontzezko dominak jaso zituzten korrikalariak, hurrenez hurren. Dominak jasotzeko ekitaldian, eskularru beltza jantzita

eta ukabila jasota, *black power* keinua egin zuten. Argazki horrek Smithen marka ahaztarazi bazuen ere, zenbakiak hor daude: 19,83 segundoko denborari esker, berak zeukan munduko marka hautsi zuen berriro eta errekorra Pietro Mennea kenduko zion 11 urte geroago.

Urriaren 2ko sarraskian hildakoen zenbakia, ordea, ez dago jakiterik. Gobernuaren bertsio ofizialak esan zuen 20 izan zirela. Hiru urte geroago, hildako baten amak esan zuen semearen gorpua topatu zuen tokian soilik 65 gorpu baino gehiago zeudela. Ikerketa batek dio 250 inguru izan zirela, beste batek 325... Kalkulu handienaren arabera, 1.500 pertsona inguru hil zituzten. ■

CRAIG FOSTER

Gizakiak egindako marrazkirik zaharrena

Hegoafrikako Blombos kobazuloan siliketa harriaren okrez egindako marra batzuk aurkitu dituzte. Christopher Henshilwood eta Karen van Niekerk buru dituen ikerketa taldeak *Nature* aldizkarian jakinarazi duenez, marrazkia duela 73.000 urtekoa da. Adituek oraintsu arte uste zuten lehen giza adierazpen sinbolikoak European sortu zirela duela

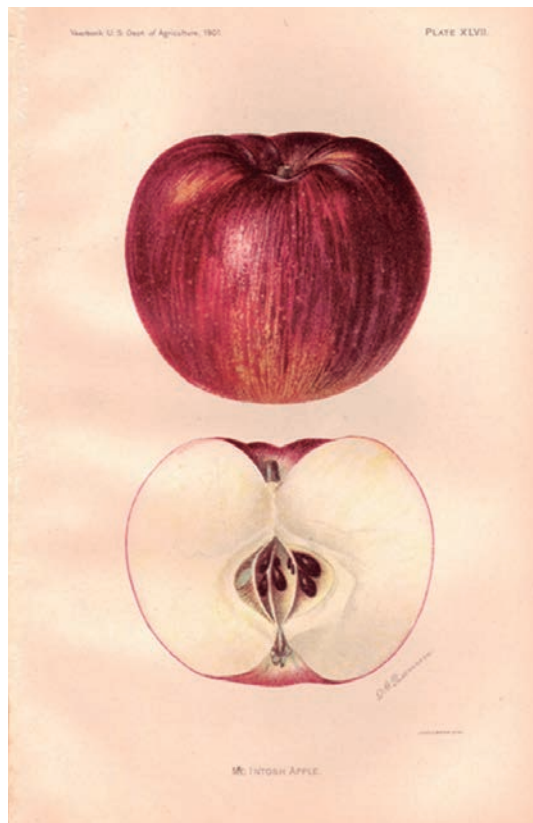
40.000 urte, baina marrazki hau orain arte aurkitutako antzeko arrastoak baino 30.000 urte zaharragoa da. Oraindik ez dakite nola eta zertarako egin zituzten marra horiek. Uste dute konposizio handiago baten zatia dela, eta traola itxura du. Hala, inoiz aurkitutako marrazkirik zaharrenak, teknologia berriei estuki lotutako ikurra ematen du. ■

McIntosh sagarra

Jakoba Errekondo

jakoba@bizibaratzea.eus

1811. urtean kosk egin zioten lehen aldiz McIntosh bati. Lehen sagarrondo hark 1908an eman zuen azken uzta, eta 1910ean hil zen. 2011n, lehen hartatik txertatutako ondorengo zuzen baten aldaxkak jaso eta arbola berriak sortu zituzten. Irudi hau argitaratu zuen AEBetako Nekazaritza Sailaren 1901eko Urtekariak.

Ordenadoretan, tabletatan, segapotoetan eta horien publizitatean ikusten dugu, batez ere, McIntosh sagarra. Zer den ederki adierazten du bere logotipoak, ondo asmatu zuen egileak; puska falta zaion sagarra da, norbaitek kosk egin izan balio bezala. Izan ere McIntosha jan-sagarra da.

Kanadako sagar nazionala da, han sortua baita. Jonh McIntosh (1777-1846) guraso eskoziar immigranteen semea New Yorken jaio zen, eta 1800. urte inguruan Kanadan Ontario probintziako Matilda herrian sail batzuk erosi, eta bertan ekin zion lurra lantzeari. Saila garbitzen ari zela, hazitik sortutako sagarrondo (*Malus domestica*) batzuk aurkitu zituen, txertakak edo makatzak deitzen zaienak. Sagarrondo horiek hazitik sortu direnez, ez dakigu zer-nola-koak izango diren: zein tamaina izango duten, nolako eitea, zer hostaje, noiz

loratuko diren, zer fruitu mota emango duen, fruitua noiz helduko duen... Hazia sortzeko nahasi diren aita eta ama eza gutzen ez direnez, hazi horrek sortuko duen landareari antzik ere ezin eman. Aurkitutako landare haiek muintegian zehar-aldatu, sagastian landatu eta, urte gutxira, landare haietako bat sagar gorritzat ederrak ematen hasi zen: tamaina politeko alea, borobil antzerakoa, berde gainean ia erabat gorria den azal mehe distiratsua, mami tente zuri-zuri karraskatsua, gazia eta irailaren amaiera aldeira heltzen dena. Harrezkero McIntosh esaten zaio sagar horri. Gurean sagar gehienek etxe baten edo abizen baten izena duten gisa berean: Txalaka, Saltxipi, Ugarte...

1811. urtean kosk egin zioten lehen aldiz McIntosh bati. Gero, ugaritzeko txertatu eta 1835ean sagarrak saltzen hasi ziren. Familiako ondorengoek sa-

garrondoak saldu eta saldu jarraitu zuten, eta 1870etik atzera sagar honen ekoizpen komertzialari ekin zitzaion. XX. mendearen hasieran Kanadan eta Ameriketako Estatu Batuetan entzuterik handieneko sagarretako bat zen, gordinik jateko bezala sukaldean erabiltzeko.

Jan-sagarraren mundua irauli zuen McIntoshek. Sagar aldaera berriak egin eta munduratzeko sortzaileek erabili izan zituzten ama desberdinen artean erabiliena izan zen lehengo mendea.

Lehen sagarrondo hark 1908an eman zuen azken uzta, eta 1910ean hil zen. 2011n, lehen hartatik txertatutako ondorengo zuzen baten aldaxkak jaso eta arbola berriak sortu zituzten. Haietako hiru bizi dira, eta, deskuiduan agurtu nahi badituzu, Upper Canada Village Heritage Parkera joan behar duzu. Eskumuinak eman nire partez. ■

IGARTUBEITI BASERRI MUSEOA

Baserriaren lekukotasuna zabaltzen

Garazi Zabaleta

@tirikitran

ARGAZKIA: IGARTUBEITI

90eko hamarkadan Gipuzkoako Foru Aldundiak baserria erosi eta haren historian arakatzeko ikerketa abiatu zuen historialari, arkeologo eta arkitekto talde batekin. Jasotako informazioarekin, ondoren, baserria zaharberritu eta egun jada Baserri Museo den proiektua abiatu zuten. “Helburua XVI. mendeko baserriak nola sortu ziren, zein bilakaera izan zuten eta bertan nola bizi ziren ezagutzera ematea da”, azaldu du Kizkitza Ugarteburu Plazaola museoko koordinatzaileak.

Egun ezagutzen ditugun baserriak XVI. mendean dute jatorria

Igartubeiti indusketa arkeologikoak egin dituzten baserri bakarretakoa dela azaldu digu Ugarteburuk. Haren azpian etxola baten aztarnak topatu zituzten ikerlariak. “Uste da lehenago etxoletan bizi zirela familiak, eta kanpoan zituztela animaliak eta gainerakoak”. XVI. mendean, berriz, familiaren bizitokia eta bestelako elementu guztiak gune bakar batean sartu zituzten. “Orduan sortu ziren egun ezagutzen ditugun baserri hauek”, dio museoko koordinatzaileak.

2001ean Igartubeiti zaharberritu, zabaldu eta bertako dolarea martxan jarri zuen. 2007 arte bisita gidatuak egiten zituzten baserrian, baina 2008an pauso bat aurrerago eman zuten interpretazio zentroa irekita. “Foru Aldundiak ez zuen interbentziorik egin nahi baserrian bertan, ez zuen panelik edo informaziorik ipini nahi. Horretarako ireki zen interpretazio zentroa”. Gune horretan dolare-baserri hurbiltzen diren bisitariak

testuinguruan jartzeko ikus-entzunezko informazioak daude, baserrien sorrera eta bilakaeraren berri ematen dutenak. Bestelako ekimenetarako aukera ere ematen du, dena den, guneak.

Tailerrak, erakusketak, nahiz kontzertuak dolarean

Sagardo Astea da baserri museoan urtero antolatzen duten ekimen arrakastatsuetako bat. Dolarea martxan jarri eta XVI. mendean sagardoa nola egiten zen erakusten dute hainbat jardueren bidez: kirikoketa erakusketa, sagarraren inguruko tailerrak, dastaketa... Bestalde, martxoan, emakumeen nazioarteko egunaren harira emakumeak baserrian izan duen garrantzia ezagutzera emateko jarduerak ere egiten dituzte. Eta urtean zehar, bestelako hamaika ekimen antolatzen dituzte baserrian: dolarean kontzertuak, hileroko tailerrak, erakusketak –Asier Gogortzaren *Mendebalde* argazki erakusketa dago orain ikusgai–... Aukera zabala familia, lagun talde nahiz eskolek baserrira hurbiltzeko aitzakia izan dezaten. ■

www.bizibaratzea.eus

EUSKAL HERRIKO AGENDA

Urriak 5: Lakuntza

Sakanako hegaztiak ezagutzen. 18:30ean Kultur Etxean.

Urriak 5: Baiona

Alternatiben Itzuliaren amaiera festa.

Urriak 6: Bilbo

Munduko Landareen IV Azoka. 10:00etan EHuren Leioako campusean.

Urriak 6: Gasteiz

Bionekaraba produktu ekologikoen XXIII. azoka. 10:00etan hasita.

Urriak 7: Aia

Ekosistemen garbiketa patruila erakusketak. Iberiar hegazki sarraskijaleei buruzko erakusketa. Iturrran parketxean.

Urriak 7: Soraluze

Udazkena dolmenen ibilbidean 3 ordu eta erdiko ibilaldi erraza, 7 urtetik gorakoen-tzat gomendatua. 10:00etan Karakateko aparkalekutik abiatuta. Izena emateko: 657 79 46 77.

Urriak 7: Zeanuri

Zuhaitz sendagarriak tailerra, Gabriel Vazquezek emana. 10:30ean hasita, Ipiñaburu 48 helbidean. Izena emateko: 605771933.

ZURE HERRIKO EKINTZEN BERRI EMAN

edukia@bizibaratzea.eus helbidera idatzi edo www.bizibaratzea.eus webgunean bertan, oso erraz.

AGENDA OSOA NOIZNAHI IKUSTEKO

www.bizibaratzea.eus

Bizi Baratzea buletina jasotzeko, eman izena

Zure e-postan jasoko dituzu azken artikulak, galdera-erantzunak, agendako ekintzak, hitzak, esaerak, argazkiak... Euskal Herri osoko edukiak biltzen dituen landareei buruzko buletin bakarra jasotzeko, bidali zure e-posta helbidea hona: bizibaratzea@bizibaratzea.eus

azoka

NOLA SALDU GAUZAK AZOKAN: Sartu argia.eus/azoka helbidean, eta klikatu "Saldu" botoia. Bost minutuan jar daiteke edozer salgai Interneten, denen eskura.

ARGIA JENDEARENTZAT MUSUTRUK: ARGIAko komunitatearen arteko harremanak indartzeko, besteei zerbait emateko aukera dugu. Ostegunero 10:00etan izaten da txupinazoa: ARGIA Jendeak musutruk hartu ditzakegun gaiak publiko egiten diren unea.

www.argia.eus/azoka • [@argiaAzoka](https://twitter.com/argiaAzoka)

Era guztietako **salgaiak** aukeran: ikus-entzunezkoak, mahai-jolasak, argitalpenak, laminak eta mapak, gorputzarentzakoak, bitxiak, eskulangintza, jantziak...

87
sagai

Els carrers seran sempre nostres kamisetak

Kamiseta hau erosita, 2 euroko ekarpena egingo diozu Kataluniako *La Directa* hedabideari eta beste 2 euroko ekarpena ARGIAri.

Koloreak:

- Grisa, beltza eta txuria.

Forma:

- Estua edo zabala aukeran.

Neurriak:

- M (50x75 cm), L (54x73 cm), XL (58x75 cm) XXL (62x77 cm) eta XXXL (66x79 cm).

13 euro

Urriaren 4an, 10:00etan...
ARGIA Jendearentzat musutruk jarriko ditugu argia.eus/azoka webgunean. Ez da zozketa, azkarren ibiltzen denak eramango ditu!

34
gai
musutruk

Bizi Baratzea lamina 23 eta 24

Mattinek eta Ainar Azpiazuk eginiko lamina originalak. Neurriak: 35 x 50 zm.

Bilboko Kafe Antzokia

Bi lagunentzako otordua.

“FAUNA PUBLIKOA” SAILARI AGURRA

Egizu lo lasai politikari

Itsaso Zubiria Etxeberria

@itsasozubiria

ARGAZKIA: DANI BLANCO

Informazio asko jasotzen dugu, titular ugari, argazki-kamerak abiadura azkarrean jarritakoan botatzen dituen segidak moduan, flashak. “Gaur egun aktualitate politikoa adierazpenetan oinarritzen da”, esan dit Gorka Bereziartuak, eta ez dauka arrazoi faltarik. Adierazpen horiei tiraka ekin zion aurreko ikasturtean kazetariak *Fauna publikoa* izenburupean idatzitako asteroko iritzi-artikulu sortari, eta amaiera-data heldu zaio. Ziur lasaituko dela politikari bat baino gehiago albiste honekin.

Sekula atala irakurri ez duenarentzat, batez ere arlo politikoan egindako adierazpen bat hartu eta zukutzeko baliatu duen tokia izan da urtebetez Gorka Bereziartuaren *Fauna publikoa*. Ez pentsa iturria agortu zaiolako uzten duenik, ordea. Etenik gabe jarraituko dute punta ateratzeko moduko adierazpenek komunikabideetan. Baina “beti kontra ibiltzearen sentsazioak irakurlea bezala kazetaria bera ere nekatzen du” adierazi digu, eta ikasturtea hastearekin batera

atal honi zikloa bukatu bazaio, kultura-ri heltzeko gogoz azaldu da Bereziartua. Ez hainbeste iritzia emanaz, baina kontatu beharrekoak iruditzen zaizkion gaiak landuz.

Egindako lanarekin gustura dago, dena den. “Aukeratutako adierazpen eta titular asko ez dira itxura batera astakeria bat izan, baina balio izan dit horri helduta gogoeta egiteko, kontraesanak agerian uzteko...”, azaldu du kazetariak. Sailaren izenak ondo esan moduan, eztabaida publikoak ditu gustuko Bereziartuak; eta hori ere izan da helburua. Dio ondo daudela bere artikulua oinarri hartuta tabernan edo modu pribatuan izandako elkarrizketak, baina atsegin dituela modu irekian eztabaidak planteatzen dituztenak. Eta helburu hori beti lortu ez badu ere, behin edo behin –etxe honetako kolaboratzaile baten eskutik, bat behintzat– izan du modu publikoan, elkarri erantzunez, esan eta entzuteko aukera.

Aurreko astean orri honetan iragarri genuen moduan eta aurkezpen guztiak eginda, hemendik aurrera Santi Leone-ren lana da irakurlea gozatzea, gazitzea, mikaztea edo garraztea. Gorkaren berri izango dugu, ez izan dudarik. ■

ARGIAko kide egiteko arrazoiak:

“Horrelako komunikabide tresnak behar ditugulako gizarte honetan, aspektu sozialetan indar gehiago emateko”

Ander Lopez de Goikoetxea
Garin (Gasteiz).

“Euskara bultzatzeko eta nire euskara irakurriz hobetzeko. Bestela, independentea den aldizkari bat bultzatzea beharrezkoa dela iruditzen zaidalako”

Ana Telleria Gallastegi
(Donostia).

ARGIA n praktikaldia egin nahi?

Kazetaritza ikasketak egiten ari bazara eta iraila-urrian bertan hasita ARGIAren funtzionamendua barrutik ezagutu nahi baduzu, bidali mezua alopez@argia.eus helbidera. Adierazi bertan zure izen-abizenak, zurekin harremanetan jartzeko moduak eta karrerako zenbatgarren mailan zauden.

Proposatu ARGIA Sarietarako hautagaiak

Bidali oirureta@argia.eus helbidera alor hauetarako hautagaiak: ikus-entzunezkoak, irratia, internet, prentsa, komunikazio ekintza eta merezimenduzkoa. ARGIAko lantaldean osatzen dugu epaimahaia, eta zuek bidalitako hautagaiak zuzenean zerrendara sartzen ditugu.

Madeleine

Itzali ezin den su hura

Dokumentaletarako musika egiten zutela esan diete Madeleine taldekoei, *Arrakala* edo *Kortxoenea*, *irautea sortzea delako* dokumentaletan egindako ekarpenagatik. Baina donostiarren *Su Hura* hirugarren lanak aldaketa dakar euren orain arteko ibilbidearekin alderatuz gero, bai mamiz, bai azalez. Udan grabatu dute Gaztain estudioan, Zestoan, Eñaut Gaztañagaren eskutik; eta grabatzen ari ziren egun batean sartzen ere utzi ziguten, bertan ikusi eta entzundakoak kontatu ahal izateko.

Xalba Ramirez

@xalbaram

ARGAZKIA: MADELEINE-K UTZIA

“Disko hau oso ezberdina da, orain arte egin dugunarekin aldean”, dio Itzal Urangak. “Orain arte post-rocka egiten omen genuen, baina orain jada ez gaude eroso estilo horrekin”. Estilo horretara gehien hurbiltzen den kantari *Postrock* deitu diote, horren seinale.

Jagoba Salvador (baxua), Jon Iñaki Benito (bateria), Gartxot Unsain eta Itzal Uranga (gitarra eta ahotsak) laukoteak, duela hiru urte grabatu behar zuen diskoa, baina osasun arazoengatik, suspentitu egin behar izan zuten, kasik estudioa sartzera zihoazen egunean bertan. Ordutik hona kanteak “izugarritzko garapena” izan dute, taldekideen ustetan. Hasierako riff-ak mantendu diren arren, beste abesti batzuk bihurtu direla uste du Unsainek. “Lehen Madeleineen gauza guapoen jarraipenak ziren kanteak egiten genituen. Eta hori gustatzen zitzaigun, baina beste zerbait behar genuen”.

Kanteak, beraz, “osotasun gisa” hartu dituzte; eta “lehen aldiz”, egituraren pentsatzen aritu dira. Gustatzen zaizkien abestiak entzun eta, egiturak, garapenak, igoerak eta jaitsierak identifikatu dituzte; eta Madeleineen kantetara moldatzen saiatu dira. “Egitura poperoa-

goak” direla baieztatu dute, baina hemen pop piezak aurkitu nahi dituenak ondo bilatu beharko du: jarraitzen dute rock taldea izaten, post edo ez.

Groove-ak ere sinplifikatzeko ahalegina egin dute eta bateria eta baxu lerroak gehiago zehaztea izan da erronka. Argi utzi nahi dute denek, ordea, horrek ez duela esan nahi kanteak errazagoak direnik, edo lan gutxiago eskatu dutenik: “Batuetan errazagoa da zati ezberdin gehiago egitea, gutxiarekin kanta on bat egitea baino”, dio Unsainek, gainontze-koek baietz adierazten duten bitartean.

Egiturak pentsatzearekin batera, taldean sortzeko modua garatzen joan direla kontatu dute. “Batuetan oso zaila da taldean konposatzea, eta askotan gertatzen da ideia bat eramaten duzula lokalera eta taldekideen eraginez beste zerbait bihurtzen dela. %25eko lau zatiren baturak ez du zertan %100 eman”, dio Unsainek. Prozesu horrek duen indarra ezkutatu gabe, disko honetan saiatu dira ideia originala errespetatzen. “Ideia eraman duenak izan du azken hitza, eta horrela lortu dugu konposatzean izaten den su-txinparta hori errespetatzea”.

Gaztain estudioan taldekide bat gehiago

Lagunez osatuta egiten dute Madeleinekoek musika. Lagunekin sortu, jo eta grabatu. Horregatik jo dute Gaztañagarengana, aspalditik ezagutzen dute-eta elkar. Grises talde zestoarreko gitarra

jolea izateaz gain, bere estudioa dauka, eta bertan aritzen da taula gainean ez dagoenetan. “Konfiantza horren bila etorri gara”, dio Unsainek. “Berak badakiz zer nahi dugun, eta esku hartzen uzten diogu”. Bere gitarrak, pedalerak eta anpliak erabili dituzte grabatzeko: “Itzalek

ekarri du bere gitarra badaezpada, baina nik hori ere ez!”, dio barrezka.

Lan egiteko modu aproposa aurkitu dute estudioan, nabari da. Kantak egituratuta dauden arren, ideia berrietara irekita utzi dituzte, eta denen artean osatzen doaz konponketak. Gu joan garen egunean, Jon Horna ere aritu da *Sumendi* abestian kolaboratzen gitarrekin; berak eta Gaztañagak taldeko kideak dirudite hemen. Azken honek ere, noizbehinka gitarra hartu du ideiak proposatzeko: *Perkalenea* kantaren amaieran, adibidez.

Efektu-pedal sorta ederak osatzen du Gaztañagaren pedalera. Taldeki-deek aitortu dute batzuek zertarako diren ere ez dakitela, droper-a kasu –afinazioa aldatu behar izanik gabe, gitarra tonuz aldatzen duen pedala–. Madeleinen musikak badu efektu ambientaletik eta proba ezberdinekin aritu dira jolasean. *Inoiz lehortuko da* abestian, adibidez, fuzuz grabeko gitarra bat bikoiztu dute, atze-atzetik, zarrata gehitzearekin batera kantari bestelako iluntasuna eskainiz.

Delay eta Chorus guztiak egiteko ordenagailuko plugin-ekin nahikoa duela dio Gaztañagak; gitarren arpegio eta riffetan abestiak erabat irekitzea lortzen du honela. Ez da erraza izaten hitzez soinuak deskribatzea, baina hainbat onomatopeia artean ederto ulertzen dira –oharra: hurrengoan bideo kamera

eramango dugu, horiek ere jasotzeko–.

Hitzak jolaserako bide

Madeleinen lehen diskoan (2009) gutxi ziren letra zuten kantak eta *Mugarri*-n (2013) hitzek zentralitatea irabazi zuten arren, lelo borobil gutxi batzuek

baino ez zituzten. *Su Hura*-n aldiz, pisu berezia hartu dute, eta ederki landu dituzte.

“Egunerokotasuneko gauzei buruz aritu gara, nahiko gertuko eran”, dio Unsainek, bera baita letra egile nagusia. *Perkalenea*-n, adibidez, beraien pisuari omenaldi bat egin diote eta *Inoiz lehortuko da* taldeari buruz ari da.

Nahi on bat, *Inoiz lehortuko da* eta *Sumendi* kantetan nabaritzen da gehien, letra eta egituren arteko oreka hori. Estrofa eta leloak; doinu itsaskorrak eta jolas instrumentalak; eta indarra eta harmoniaren arteko oreka baita Madeleine.

Salbuespena izan daiteke Inongo garen singlea, horrek gogorarazten du gehien *Mugarri* diskoako Madeleine –joan den maiatzean kaleratu zuten bideo klip kurioso batekin–: gitarra jolasak eta letra gutxi. *Postrock* kanta da instrumental bakarra.

Gartxot Unsainek Youtuben autotune-arekin abesten ezagutu genuen *Hura* kantak, bestalde, tarte berezia merezi du. *Mugarri*-ko *Berlin* gogoratzen duen pieza indartsu, itsaskor eta borobila da. Diskoari izenburua ematen dion hitz-jokoa ere kanta honetatik dator: “Dena da hain azaleko itxaropen.../ Halabeharrez jaio edo zoriak hil gintuen? / Aurkituko al dugu hura egarritz hil baino lehen?”.

Bidean berriz ere

Baliabide publikoak beharko luketenak lehiaketa bihurtu dituen Kutxa Kultur programaren barruan, urte oso batez entsegu lokala izan dute Tabakaleran eta diru laguntza ere bai, diskoa grabatu ahal izateko. Horren bitartez, hainbat kontzertu eskaini zituzten madeleindarrek joan den ikasturtean Kutxa Kultur fundazioak parte hartzen duen ekimenetan.

Abesti berriekin eta “leku berriak eza-gutzeko” prest, irailaren 28an hasiko du bidea berriz ere taldeak. Donostiako Urgull mendiko Guardetxean izango da lehen zita, “festa moduan eta lagun artean, dena egin ohi dugun bezala”: Oki Moki, Pick a Bear eta DJ Spotifai-rekin. Ondoren, urriaren 6an Orion, 7an Urretxun, 12an Baionan eta 20ean Urnietan arituko dira.

Ez galdu aukera. Diskoa ona da, eta zuzenekoa hobe. Hasieratik zuten lagunen arteko su hura ez delako itzali, ziurrenik. ■

KULTURKRITIKA

» LIBURUA

Uraren gainean

Igor Estankona

Donostia Kulturak eta Balea Zuria argitale-txeak gazteentzat pentsatutako poesia lehiaketak badu lehen saritua. Iruindarra, 1991n jaioa. Eta dio: "Orrialde zuria dut/ isilmandataririk fidelena,/ mara-mara jausten dira hitz malutak/ isilatsun gainera".

Eli Tolaretxipi, Itxaro Borda, Aritz Gorrotxategi eta Pello Otxotekok argi ikusi bide zuten zirriborroaren indar ezkutua. Izan ere, badu berdetik eta badu heldutik *Azalberritze bat* (Balea zuria, 2018) honek, baina batez ere bilaketa baten istorioa dela begitandu zait. Bere abantaila, eta bere azkena, hortixe datoz.

Urteetako metodoaren eta obsesioaren fruitu, bistan da izerditutako liburua izan dela:

"Mundutar oro egunsentiaz ahaztuko balitz bezala,/ soilik katuak ibiltzen gara/ alderrai,/ etorbideetako jaun eta jabe,/ Cortazarren arrasto isilak bagina bezala,/ telefono kableen gainean/ pausauko diren enarak itzuli zain./Itzuliko dira". Idazketa eta irakurgaiak eta egunerokoa nahastu egiten zaizkio poetari maiz. Liburuan hainbat aldiz harapatzen du bere burua poesiaz hausnarrean, liburu bihurturik bere azala beste batzuetan. Inoiz, lirika dendetako eskaparateetan ere ikusi bide du.

Urteetako irakurgaien dekantazioa bezain irregularra, liburuko poema zenbait luzatu egingo nituzke nik, aterako nieke ideia batzuei punta arean gehiago. Eta, bestalde, zertara-

Azalberritze bat

ESTI MARTINEZ DIAZ DE CERIO

Balea zuria, 2018

Esti Martinez Diaz de Cerio
idazlea (Iruñea, 1991).

ko: idazleak haxe gura izan du transmititu, alegia, halako intimismo bat ertzak borobilduak dauzkana, estridentziarik gabekoa. Berba bat bestea baino altuago ez esate horrek bihurtzen du atsegin eta funtsean argal. Konfesorako tarte da hemen orri zuria, baina konfesio hori neurritsua da. Esan daiteke asmo txikiekin eginga dela halako asmo goragoko bat: "Hutsartetik osotasunera doan bidea/ makurra eta luzea izan daiteke/ salto batez egiten ez duzunean./ Niri eternoa dirudit".

Eta agian esan dugun horregatik guztiagatik, eta bere itxura bateko sofistikazioagatik, uraren gainean idatzia dirudi. Estiloa dauka, erritmoa dauka, hitza dauka, eduki behar duen lekuan; eta errematea ere bai. Baina irakurriaz batera lurruntzen da. Esti Martinez Diaz de Cerio hogeita zazpi urterekin idatzi ditu hamazazpi urterekin idatzi ohi diren ahapaldiak. ■

» DISKOA

Mendebaldetik datorrenari aurre

Iker Barandiaran
@ikerBarandiaran

Ez da batere ohikoa musika talde bati halako izena jartzea (A ze taldea!), baina, jakina, taldekideak Bergarakoak dira, eskarmentu handikoak eta lotsabako samarrak: punk-rocka lantzen ibiliak dira Brigada Criminal taldean, bluesa Belceblues-ekin, bidelapurren folka Bizardunak-en, kostaldeko taberna-zulotako baladak Fiachras-ekin eta, despistatzeko edo, doinu helduagoak Mahaster River proiektuan.

Orain dela hiru bat urte, baina, country-rocka lantzea bururatu zitzairen eta mendebaldera jo zuten gogoz eta arimaz. Hala, urtebetera, esentzia hori arrantzatuta *Soft and strong* disko luzea argitaratu zuten. Gerora, baina, zuzenekoetan erakutsi zuten country-rocketik harago sustraiaetako rock amerikarra egiten ere iaioak zirela; eta egiten zuten horretan sinesgarritasuna transmititzen dutela. Horretan zeresana dauka, besteak beste, Txus Martinez abeslariaren ingeles ahoskera borobilak.

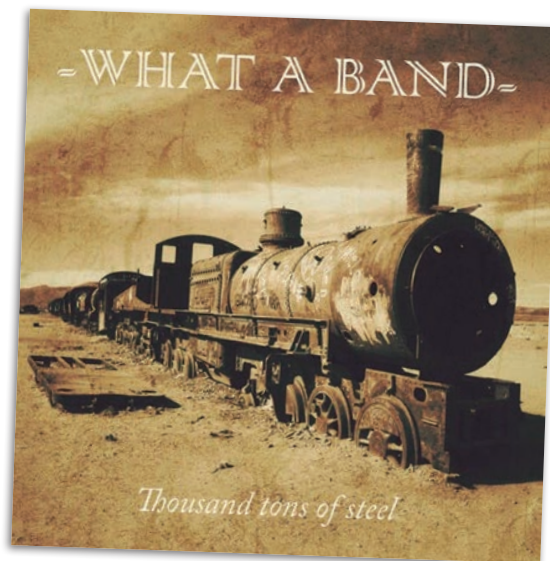
Orain, *Thousand tons of steel* lan berriarekin datoz, eta egin duten jauzia nabarmena da. Lan dotorea, oso garbia eta landua da, eta country-rocka eta rock amerikarra ardatz badira ere, bestelako erregistroetan ere eroso murgiltzen dira; hala, publiko anitza harrapatzeko moduko

Thousand tons of steel

WHAT A BAND

Autoekoizpena, 2018

What a Band taldeko kideak Bergarakoak dira. Argazkian, Oñatiko Antixena gaztetxean.

lana da. Fredi Pelaezekin grabatu dute Pottoko estudioan eta emaitza distiratsua da.

La bestia erabat melodikoa da, country-rockean murgiltzen gaituen ahots bero eta gertukoa aurkeztuz. *Better than ever* hit!a da zalantzarik gabe: bizi-bizia, oso itsaskorra, eta gitarra punteo ederrak dituena. *Part time singer*-ek erritmoa eten egiten du Willy DeVill-en kadentzian harropuzkeria eta cha-cha-cha hurbilduz. *Neon valley* eta *Forever gone* country klasikoaren patroiak moztuta dau-
de, dantzagarri eta egiazko. *Boats of shame*

epikoagoa da, irlandar kutsuarekin, baina 60ko hamarkadako rockaren printzak ere baditu. *Mystery tales* folk amerikar benetazkoa da. *Cannon king* surf-rockaren eta erritmo nabarmeneko rock jostaria. *On the road you'll find*, *Deafening lights* eta *The dusk* sentimendu handiz interpretatutako baladak dira. Eta, azkenik, *Revenge* hillbillya indioen oihanean murgildu eta amiltzen den pieza iluna, sasikoa. ■

Euskal Irratien Ixo! emankizunak Ixo! Fest sortu du. Aurten izan da lehen edizioa.

Jauzi bat nerabegarorot

Andrea Zubozki

IKUS TALDEAREN KONTZERTUA

Noiz: Irailaren 15ean. Non: Itsasun. Ixo! Fest gertakariaren kariatara.

Ixo! emankizuna entzuna nuen Euskal Irratien uhinetan, eta plazereaz agertu nintzen emankizuneko lantaldeak antolatu duen Ixo! Fest-en lehen edizioa. Programazioa bururaino sekretupean atxiki zuten, eta gaualdiak segi arau ondoko kontzertua zein izanen zen iragartzen zuten, zintzilik zen afixa batean idatziz. Egitasmo polita, afixa buruen logikatik urruntzen dena.

Itsasuko mendien artean, goxoki egon ginen Saioa, Diabolo Kiwi eta Tristan Mourguy eta Horeba-ren doinu politik entzuten, eguzkipean. Gaua heldu orduko aldiz, rock doinuak ziren nagusi Kuartz bikotearekin eta La fin de la société metal taldeak segitu zuen.

Arras kontent nintzen jakitean Ikus taldeak zuela gaudiko azken kontzertua eskainiko. Talde hau ikusteko huts egin nuen Suhuskuneko Buru Beltz Festibalean, eta oihartzun biziki onak ukan nituen. 2003an plazaratu zuten beren azken diskoa eta pausa luze baten on-

dotik aurten itzuli dira, Peio kantaria salbu, taldekide berriekin.

Eszena gainean Marshall eta Mesa Boogie baffleek aitzin dasta polita eskaini digute. Lehen notek konfirmatzen dute: soinu indartsua izanen da. Gitarra bat gizen eta beroa, bestea metalikoagoa, bata bestearen osagarri dira eta baxuaren distortsio finak burrunba polita ekartzen die. Bateria sinplea da, metalean oro har usu kargatu(egi?)ak direlarik, eta emaitza soinu xuxen bat da, landua baina gordin.

Giroa fite berotu da, hastapenean herabeki mugitzen diren buruak gero eta gehiago astintzen dira, eta publikoa bere baitatik hurbiltzen da eszenaren aitzin-aitzinera. Ikus-en kantu bakar bat ezaguturik, belarri neutro batekin deskubritu dut beren musika eta tripak inarosten dizkit, ene nerabegaroko talde kuttun batzuen influentzia argiak entzuten ditudalako, Korn edo Slipknot-enak adibidez.

Riff pizu batzuek erritmatzen dituzte kantuak, eta kantariak honen gainetik growl -kantatzeko teknika bat, metalean erabilia- indartsu batzuk botatzen ditu. Baina pasarte melodiko anitz ere badira, tentsio momentuak hausten dituztenak, aire hurru-pak bezala.

Musikarien mailarekin harritua gelditu naiz, bakoitzak bere musika tresna menperatzen baitu eri puntetaraino. Ageri da kontzentratuta egoteko ahalegin guztiak egiten dituztela, eta horrek dakarren limite bakarra da eszena gainean pixka bat estatikoak gelditzen direla. Baina kantariaren energiak eta argi jokoek publikoa bero atxikitzen dute, irakiteko prest.

Metal doinu horiekin bukatu zen Ixo! Festen lehen edizioa, giro ezin hobean. Ikus-ek ez du beste kontzerturik oraingoz baina kontseilatzen dizuet adi egotea, talde honek merezi baitu ikusia izatea... ■

Hitz gezidunak

		BEISBOL JOKALARI 1		TXIKIA, BAZ- TERGARRIA MUIN, MAMI (ALDERAN- TZIZ)		JAUSI ERRESISTEN- TZIA		BI GEHI BI NAFARROAKO HERRIA			
2		EUSKAL HERRIKO MENDIA		KENKETAREN EMAITZA ANPEREA		ASTUNA BOKAL BARIK GAKO		YASUJIRO ... ZINEMAGILE JAPONIARRA ERRUKITU		AUSIKITZEAN EGITEN DEN HOTSA MARMARKA	
ROENTGEN		ALDAKETA, TRUKAKETA		NAGI UDARA		BIBELAR LEGELARI		ISKANBILA ADIA, AUHENA		ABERTZALE SOZIALISTA KOMITEAK BARE	
EDO-REN IN- DARGARRIA		BOKAL ERRE- PIKATUTA		GIPUZKOAKO HERRIA		AUSARTU ADITZAREN ERROA		3		ERRUSIAKO HIRIA	
PIXKA (ALDE- RANTZIZ)		4		ANTILOPE MOTA		ATOMO KARGATU		GEZI TXIKIAK GARUNA			
3		EAEAEA		4		ntx/Natxo Rodríguez		4		4	

Sudokua

Bete itzazu gelaxkak 1etik 9rako zenbakiak idatziz, zutabe, lerro eta 3x3 koadro bakoitzean errepikatu gabe.

			3				6	7
	8			1		2		5
		2	5					
		7		2				
			7					6
	9					3		
		4						
3		8	9			4	1	
7				5				3

5x5

Zeharretara eta goitik behera, hitz bera.

1. Harria lantzeko esku-erreminta.
2. Oinez mugitu.
3. ... egin, zintzatu.
4. Janariak prestatzeko ontzi.
5. Ikastetxe.

Ebazpenak

4	1	5	3	9	2	8	6	7		
6	6	3	4	1	7	1	2	9	5	
9	7	2	5	6	8	1	7	1	3	4
5	3	5	3	7	6	2	1	9	4	8
8	4	1	7	3	9	5	2	6		
2	9	6	8	4	5	3	7	1		
1	6	4	2	8	3	7	5	9		
3	5	8	9	7	6	4	1	2		
7	2	9	1	5	4	6	3	8		

'zu

1. Zize, 2. Ibil, 3. 7.
4. Eltze, 5. Lizeo.

[illegible]

Elisa Sesma. Ginekologo aitzindaria

Abortuaren aferan, ginekologo aitzindaria izan zen Nafarroan Elisa Sesma. Pablo Sanchez-Valverde eta Mari Cruz Landa kideekin batera, sektore kristauen eta eskuinaren presioa pairatu behar izan zuen, akusatuen aulkian esertzeraino. Orain, hiru hamarkada pasata, Iruñeko Udalaren aitortza jaso dute, hiriko zapiaren bitartez. Eta Andraizera luzatu nahi izan dute eskerra, Txantreako sexu eta ugalketa osasun zentroa eginez lorpenen motore eta erantzule nagusia.

“Abortuaren aurkakoek gizarteari inposatu nahi diote haien erabakia”

Ander Perez

@ander_prz

ARGAZIAK: JOSU SANTESTEBAN

Abortuaren alde epaitegiraino

“Tuteran jaio nintzen 1954an, eta Iruñean, Nafarroako Unibertsitatean, ikasi nuen karrera, Opusen. Karrera bukatu eta gutxira egin nuen Nafarroako lehen abortua, 1985ean, gazte eta inozoa nintzela, eta etorri ziren gero beste batzuk. Horietako batengatik epaiketara eraman gintuzten, nahiz eta gero libre utzi. Txantreako Andraizeren sorreran izan nintzen, 1978an, laguntzen, eta batez ere ikasten. Gerora, ginekologia zerbitzuko hainbat ataletatik pasa eta gero, Txantreako zentroaren ardura hartu nuen, 2000tik 2017ra. Iaztik, sexu eta ugalketa osasunerako zentroak koordinatzen ditut Iruñerrian”.

Zuk egin zenuen Nafarroako osasun publikoko lehen abortua.

1985eko abuztuan eman zen abortuaren despenalizazioa [Espainiako] Estatuan, hiru baldintzetan, eta gutxira, urrian, kasu bat agertu zen. Abortu hura egiteko prest legokeen jendea deitzen hasi ziren, baina denek esan zuten ezetz, objektatzen zutela. [Nafarroako] Ospitalean, ni izan nintzen objektatu ez zuen bakarra.

Giroak ez zintuen atzera bota.

Emakumeek hamar urte generamatzan katean, abortu libre, doakoa eta segurua aldarrikatzen. Beraz, une batean, profesionala, hori egin ahal izatea suertatzen bazaizu, egitea erabakitzen duzu; erabaki etiko bat da. Orduan ez nintzen gai izan zetorkidan kontraktasun giroa aurreikusteko. Gaur, eta pasatakoak pasata, bitan pentsatuko nuke.

“Elisa Sesma, legezko hiltzailea”. Eskurriak agertu ziren Iruñeko kaleetan.

Gure kontrako kanpaina gogorra izan zen, gure izen ona zikintzeko, eta ospitalean ez zizkiguten gauzak erraz jarri.

Objekzioaren mugak ez zeuden argi, eta jende askok objektatu zuen, gaur egun ezingo lukeen arrazoiengatik.

Gerora etorri zen epaiketa, 1986ko abortu batengatik. Zuretzat, 12 urteko kartzela zigorra eskatzera iritsi ziren.

Estuasunez eta harriduraz bizi izan nuen: osasun publikoan abortu bat egin genuen, baldintza guztiak betez, malformazio arrisku argien aurrean, eta Acción Familiar-ek epaiketara eraman gintuen, legez kontrako abortua egin genuela esanez. 1990ean izan zen epaiketa, eta akusazioaren perituak bukatu zuen epaiketa desmuntatzen, malformazio arriskua izan zela onartu zuelako. Banekien jopuntuan ginela, baina talde askoren babesa genuen, ezkerrekoak, feministak... eta babestua sentitu nintzen.

Bi urtez egin zenituzten abortuak osasun publikoan, baina bukatu zen bidea.

1985eko legea adin txikikoentzako legea zen: denek –epaileak, medikuak...– erabakitzen zuten emakumearen partez. Guk legea zorrotz bete genuen, malfor-

mazio arriskuen aurrean abortatzea baimentzen zuelako. Baina hainbestekoa izan zen presioa, azkenean administrazioarengana jo genuela, sare publikoan abortuak egiteko baldintzarik ez zela esanez. 1987an izan zen hori, eta orduan, egiteari utzi zitzaion: Nafarroako Gobernuak Nafarroatik kanpoko klinika pribatuak kontratatzea erabaki zuen, eta hori da azken 30 urteetan egin dena.

Nola eragin dute horretan presio taldeek?

Nik uler dezaket emakume batek, desiratu gabeko haurdunaldi bat izanda ere, aurrera jarraitzea, eta berdin uler dezaket abortatzea erabakitzen duena. Erabaki pertsonalak dira, eta errespetagarriak. Baina ezin ditut talde horiek errespetatu, ez baitira aritzen haien erabaki pertsonalez, emakumearengatik ari dira erabakitzen. Abortuaren aurkako taldeek gizarteari inposatu nahi diote haien erabakia. Nafarroan bada populazio zati kontserbadore esanguratsu bat. Talde hauek, zorionez, gutxiengo bat dira, baina zabalagoa den sektore kontserbadore baten barruan.

"Andraize eredu bat izan da eta da. Oraindik ere, han dago jende borrokalaria."

Zertan aldatu da abortuaren egoera?

Gizartea ikaragarri aldatu da: homosexualen ezkontza dugu, gizarte laikoagoa, harremanak ulertzeko beste era batzuk, transexualitatea... Prozesu sozial oso bat da, eta abortua parte bat gehiago da: emakumeek haien kabuz haurdunaldia eten nahi duten erabakitzea mentalitate aldaketa handia da, aldaketa soziala. Uste dut 2010eko [Espainiako] legea nahikoa dela; beste gauza bat da Nafarroan, gobernu berria irtsi arte ez dela jarrera aktiborik izan abortuak sare publikoan egin ahal izateko, eta abortatzeko Nafarroatik atera behar izateari utzi ahal izateko.

Zer da Andraize zuretzat?

1978an sortu zen, antisorgailuak legezatzeari, horiek banatzeko. Talde feministek, Txantreako auzo elkarteko emakumeek eta profesional talde txiki batek bultzatu zuten. Aitzindaria izan zen, an-

tisorgailuak banatzen zituelako, baina batez ere, proposamen ideologiko oso bat zuelako, norberak bere gorputza eta sexualitatea ezagutu zezan, eta hori guztia osasun zaintza, norbanakoaren erabakien gaineko errespetua eta desiratu gabeko haurdunaldien prebentzioa barnebiltzen zuen ikuspegi batetik. Apustu sendoa izan zen.

Zer garrantzi du udalaren omenaldiak?

Bere garaian guri eragindako kaltea konpentsatzeko ekitaldi gisara aurkeztu zitzaigun. Begi onez ikusi nuen, baina birplanteatzeko eskatu nuen, ez ginelako bakarrik egon: jende asko izan zen borrokan, gauzak aldatu zitezten. Andraize eredu bat izan da eta da. Oraindik ere, han dago jende borrokalaria. Horregatik, garrantzitsua iruditu zitzaidan ulertzea abortuarena kapitulu garrantzitsua dela, baina askoz garrantzitsuagoa den testuinguru oso baten barruan. Militantzia modu bat izan da. Eta niretzat, benetako ekarpena halako zentroak existitu izana da, horiek ekarri baitute benetako aldaketa. ■

Zinemaldiak aitortu du Sail Ofizialean lehiatzen ari diren pelikulen erdiak ez direla existitzen

Geroz eta ozenagoa bihurtzen ari zen zurrumurrua eta Donostiako Zinemaldiak, azkenik, egia aitortu behar izan du: Sail Ofizialean lehiatzen ari diren zuzendarien erdiak ez dira existitzen. “Liu Jie, Tuva Novotny, Kim Jee-Won, Benjamin Naishtat eta beste zenbait zuzendariren izenak asmatu egin ditugu”, aitortu du Jose Luis Rebordinos festibaleko zuzendariak. “Hain pelikula arraroak biltzen genituen, azkenean inbentatu egin behar izan ditugula”. Albisteak kolpe gogorra izan da aurtengo edizioan derigor ikusi beharreko film korear eta norvegiarrak gomendatzen aritu diren milaka uestezko zine-adituentzat, baina Rebordinosek adierazi duenez, publikoaren parte handi batek lasaitu ederra

Urtetan, aktorearen plantak egiten zituzten aktoreak erabili ditu Zinemaldiak.

hartu du notiziarekin. “Urtero jasotzen genituen kexak, jendeak esaten zigulako tokiz kanpo sentitzen zela Zinemaldian. Ez zituztela ezagutzen ez Sail Ofizialeko zuzendariak, ez pelikulak, ez ezer. Eta pixka bat errudun sentitzen ginen, ezin genuen sekretua gehiago gorde”, adierazi du, negar malkotan.

SAREAN ARRANTZATUA

Ni naiz, hura da, zu...

Euskal erdia penintsula erdian

“Tigre eltxoa” rotaflexarekin borrokatuko dute Donostian

Gaixotasun arriskutsuen transmisore den “tigre eltxoa” Bidasoa ingurutik Donostiara heldu dela-eta, alarma piztu da hiriko agintarien artean. “Hondarri- biako alardean ikusi ahal izan genuen eltxoak ziztatu zituen herritarrek zein erreakzio sufritu zuten; ez dugu gurean halakorik gertatzea nahi”, azaldu digu Garbiñe Iñurretegi izurrite-zinegotziak. Hartuko dituzten neurriez galdetuta, egunotan zeresana eman duen rotaflex-zerbitzuaz hitz egin digu. “Badakizue, mugikortasun brigadako gure

lankideak, Donostiako Mugikortasun Astean, lorategi inguruetak altzairuzko hesitxoetan loturik zeuden bizikleten giltzarrapoak rotaflexarekin moztu eta bizikletak konfiskatu dituzte. Gauza bera egingo dugu eltxoekin: rotaflexak baliatuta akabatuko ditugu guztiak, eta horrek funtzionatuko ez balu, Loiolako militarren tankea erabiliko dugu. Bide batez, txirrindulari batzuk lehertarazten baditugu, zoragarri, bi euli tiro bakarrarekin, kar kar kar. Hiria garbi mantentzea da inportanteena”.

Udal-brigadako kidea, auto baten azpian topatu dituen bi “tigre eltxoak” akabatzeko ahaleginetan.

LANDAREAK LANTZEN 2019

LURRA LANTZEKO AGENDA-LIBURUA

HILABETEARI
LOTUTAKO LANAK
BARATZE,
FRUITU BARATZE,
LORE BARATZE
ETA BASOAN

.....
ILARGIAREN
BI ZIKLOAK,
ONGARRIKETA,
LANDARE LAGUNTZAILEAK,
TRATAMENDU NATURALAK,
LUARRA NOLA EGIN...

**Jakoba Errekondoren jakintza eta
Antton Olariagaren ilustrazioak.**
Aurtengo gaia: lan-tresnak

12€

Bidalketa gastuak
4€

Erosi ARGIAren Azokan

azoka.argia.eus | azoka@argia.eus | ☎ 943 371 545

ARGIA
argia.eus

BIZI BARATZEA
bizibaratzea.eus

*Jakoba Errekondok
sinatzeko aukera

Kontzertu solidarioa t e n p o r a

30 IRAILAK
19:00

Albaola Itsas Kultur Faktoria (Pasai San Pedro)

Kontzertu ostean aperitiboa eskainiko da

Borondatezko dohaintza (*)

(*) Gonbidapenak lortzeko edo/eta dohaintzak egiteko weba

www.lankor.eus/tenpora_concierto_solidario

Antolatzaileak

GKE

Orona
fundazioa

ITSAS KULTUR FAKTORIA
LA FACTORÍA MARÍTIMA VASCA

Salvamento Marítimo Humanitario (SMH)

Informazioa

✉ info@oronafundazioa.org

☎ 943 33 55 88